

OUDERPARTICIPATIE ALS UITGANGSPUNT

Samenwerken met ouders in de residentiële werking
van de Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning.

“Zij pakken dat niet over, want jij bent mama.”

INSPIRATIEBROCHURE VOOR DE RESIDENTIËLE JEUGDHULP

Leen Dom
Joke Thirion
Wim De Clerck

2014

Deze brochure is het resultaat van het Projectmatig Wetenschappelijk Onderzoek (PWO) van de Karel De Grote-Hogeschool "Ouderparticipatie als uitgangspunt. Samenwerken met ouders in de residentiële werking van de Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning." Het onderzoeksproject is een samenwerking van het Expertisecentrum Pedagogische ondersteuning in Kinderopvang en School en het Expertisecentrum Krachtgericht Sociaal Werk. Het project liep van september 2013 tot augustus 2014.

De projectmedewerkers zijn:
Leen Dom, Joke Thirion en Wim De Clerck.

Partners van het project zijn: CKG De Schommel en CKG 't Open Poortje.

Met dank aan alle bereidwillige coördinatoren, begeleiders en ouders van CKG De Schommel, CKG Good Engels, CKG Kapoentje en CKG Sint-Clara, die inzicht gaven in hun werk, hun belevingen en ervaringen. Dankjewel voor het ons toevertrouwen van jullie verhalen.

De namen en foto's in deze brochure zijn fictief.

INHOUD

Opzet brochure	5
Deel 1: Inleiding	6
Deel 2: Ouderparticipatie in beeld	10
Deel 3: Cases	16
Het verhaal van Aïda	32
Deel 4: Het verhaal van de ouders	34
Deel 5: Ouderparticipatie als uitgangspunt implementeren en verankeren in de organisatie	46
Deel 6: Wat betekent de visie van ouderparticipatie als uitgangspunt op de werkvloer van het CKG?	55
En dan is er koffie! Tips van begeleiders aan begeleiders om een band met ouders op te bouwen.	60

**Karel de Grote-
Hogeschool**
start met voorsprong

Opzet van deze brochure

Met deze brochure willen we inzicht bieden in de manier waarop ouderparticipatie vorm krijgt in de residentiële werkingen van de Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning (CKG's). Voorbeelden en tips uit deze brochure bieden inspiratie en goesting om ouders meer te betrekken bij alle facetten van hulpverlening. De ervaringen van de ouders krijgen een centrale plaats.

De brochure is in eerste instantie gericht aan beleidsmedewerkers en leefgroep- en gezinsbegeleiders in CKG's en in de brede sector van de jeugdzorg. Maar ze is ook relevant voor iedereen die meer onrechtstreeks betrokken is bij de begeleiding van kinderen en ouders in de residentiële jeugdzorg.

De brochure bestaat uit zes delen. In het eerste inleidend deel beschrijven we de evolutie en wettelijke basis van ouderparticipatie in de residentiële werking van CKG's. We bespreken de definitie die we gebruikten om te kijken naar ouderparticipatie. In het tweede deel geven we een algemeen beeld van ouderparticipatie in de CKG's. Het derde deel focust op goede praktijken in vier CKG's die we nader bekeken. Het verhaal van de ouders volgt in het vierde deel: Wat betekent het voor ouders om een kind in een CKG te hebben en hoe beleven zij ouderparticipatie? In het vijfde deel geven we aan wat een visie en houding die uitgaat van 'ouderparticipatie als uitgangspunt' kan inhouden. We bespreken ook hoe een organisatie een visie op ouderparticipatie kan implementeren en verankeren. In deel zes bekijken we hoe deze visie en basishouding vorm krijgt op de werkvloer van de CKG's.

A photograph of a playroom with children. In the foreground, a young child with brown hair, wearing a dark blue long-sleeved shirt and blue jeans, is sitting on the floor. They are holding a red plastic spoon and are about to put it into a blue plastic cup. To their right, another child with blonde hair, wearing a pink long-sleeved shirt and blue jeans, is sitting on the floor and playing with a yellow plastic toy. The floor is covered with various colorful plastic toys, including red and blue bowls and cups. In the background, there is a large wooden play structure with a circular opening, and another child is visible sitting on a green chair. The overall atmosphere is bright and playful.

DEEL 1: INLEIDING

In dit eerste deel bespreken we achtereenvolgens kort wat een CKG is en hoe ouderparticipatie in de CKG's langzaam gegroeid is. Vervolgens geven we de definitie van ouderparticipatie en gaan we heel kort in op de visie van waaruit dit project vertrokken is.

WAT IS EEN CKG? WAT DOET DAT?

CKG staat voor Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning. De CKG's kregen officieel deze naam in 1995. Anno 2014 bestaan er in Vlaanderen 20 autonome CKG's. Ze hebben als opdracht gezinnen met kinderen tussen 0 en 12 jaar vroegtijdig bij te staan bij de opvoeding van de kinderen. Dit kan via verschillende werkvormen en met verschillende intensiteit. Zo kunnen CKG's mobiel, ambulantly en residentiële werken. De doelstelling is steeds dezelfde: ervoor zorgen dat ouders de nodige steun krijgen die hen helpt om de opvoeding van hun kind zelf verder op te nemen en tot een goed einde te brengen.

In deze brochure focussen we op de residentiële opvang. Deze opvang duurt liefst zo kort mogelijk en heeft als belangrijkste doel de re-integratie van het kind in het gezin en het vermijden van meer dwingende maatregelen.

In de residentiële opvang zijn decretaal drie vormen mogelijk:

- Crisisopvang van maximaal zeven dagen, eenmaal te verlengen met nog eens zeven dagen.
- Korte opvang van maximaal zes weken
- Langdurige opvang.

In de langdurige opvang wordt een onderscheid gemaakt tussen perspectiefzoekende opvang en perspectiefbiedende opvang. In de perspectiefzoekende opvang zoeken de begeleiders samen met de gezinnen naar een lange termijnoplossing in de thuissituatie. In de perspectiefbiedende opvang, wordt een thuiskomst van het kind niet mogelijk geacht

en zoeken de begeleiders samen met het gezin naar een meer permanente vorm van residentiële jeugdzorg of pleegzorg.

DE ROL VAN DE OUDERS IN DE RESIDENTIËLE KINDERZORG: EEN HISTORISCHE SCHETS

Lange tijd kregen ouders in de residentiële jeugdzorg geen plaats of inspraak. Men trachtte de kinderen zo ver mogelijk weg te houden van hun ouders. Ouders werden gezien als de oorzaak van het probleem en een obstakel voor de ontwikkeling van hun kinderen. Hulpverleners hadden de onbetwistbare rol van deskundige, terwijl de hulpvragers de 'afhankelijken' waren.

In de jaren '60 kwam er een democratiseringsproces op gang in de samenleving. Het verzet tegen de heersende machtsstructuren had ook invloed op de rol van de deskundige en de impact van de hulpvragers. De *Wet op de jeugdbescherming* van 1965 bouwde in dat ouders participeren aan de hulpverlening. Dit betekende dat hulpverlening door ouders moet gevraagd of aanvaard zijn.

Vanaf midden jaren '80 kwam er meer interesse voor de rol van ouders en het gezin bij de residentiële zorg voor kinderen. Verschillende elementen speelden hierbij een rol. *Op internationaal vlak was er de ratificatie van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (1989)*. Dit verdrag vernoemt expliciet het recht van het kind op een band met zijn ouders. Daarnaast speelden nieuwe wetenschappelijke inzichten uit de psychologie een rol in de aan-

dacht voor ouderbetrokkenheid bij kindercare. We denken hierbij aan het systeemdenken, de theorie over hechting en de contextuele theorie van Nagy. Ook het Algemeen Verslag over de armoede gaf aan dat de gezinscontext voor geplaatste kinderen ontzettend belangrijk is.¹ Het besef groeide dat wanneer andere organisaties of diensten medeverantwoordelijkheid opnemen in de care en de opvoeding van kinderen, zij niet anders kunnen dan de ouders te betrekken.

In de jaren '90 werd de rol van ouders in de wetgeving over de jeugdcare verder geïntegreerd. Sinds het decreet van 28 maart 1990 werd gezinsgericht werken expliciet vermeld door de wetgever. Het *decreet betreffende de integrale jeugdhulp van 7 mei 2004* en het *decreet betreffende de rechtspositie van minderjarigen in de integrale jeugdhulp ook van 7 mei 2004* schrijven de participatie van de minderjarige en van de ouders als principe in. In artikel 7 van het decreet betreffende de integrale jeugdhulp staat dat de jeugdhulp zich voltrekt 'in dialoog en in volwaardig partnerschap met de personen tot wie de jeugdhulp zich richt'. Het decreet schrijft structurele participatie op beleids- of macro-niveau en participatie in de Vlaamse en regionale structuren van de integrale jeugdhulp voor.

Beleidsdocumenten van het departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en van Kind & Gezin besteden veel aandacht aan de rol van ouders in de residentiële kindercare. Deze nadruk op gezinsgericht werken, vinden we ook terug in de beleidsdocumenten van de CKG's zelf. De wetgever geeft echter geen concrete richtlijnen over wat ouderparticipatie op

microniveau (in de individuele hulpverlening) of op mesoniveau (participatie aan de organisatie) moet inhouden.

WAT IS OUDERPARTICIPATIE?

In dit onderzoek en deze brochure zien we ouderparticipatie zeer breed:

*'Ouderparticipatie is de betrokkenheid van ouders in de uitvoering van de hulpverlening zodanig dat er sprake is van een gelijkwaardige samenwerkingsrelatie met de hulpverleners. Door die betrokkenheid wordt er recht gedaan aan de verantwoordelijkheid van het ouderschap en aan de hulpvraag die ouders hebben.'*²

Cruciaal is het opbouwen van een samenwerkingsrelatie met ouders. Dat is zeker niet altijd evident. Vaak zijn de ouders de hulpverlening niet vrijwillig aangegaan. En ook ouders die er zelf voor kiezen om hun kind in een CKG onder te brengen, doen dit zelden graag. Er is dikwijls sprake van tegenstrijdige belangen en spanningsvelden. Zeker wanneer de veiligheid en het welzijn van de kinderen in gevaar is, kunnen er conflicten ontstaan tussen de belangen van de ouders en de begeleiders in de kindercare.

Daarom plaatsen we ook een kanttekening bij het concept '*gelijkwaardige*' samenwerkingsrelatie. Volledige gelijkwaardigheid is immers niet mogelijk. In een hulpverleningsrelatie schuilt steeds een machtsongelijkheid en de hulpvrager zit altijd in een afhankelijke positie. Hij doet een beroep op de deskundigheid van de professionele hulpverlener of begeleider.

Daarom is het belangrijk een onderscheid te maken tussen ongelijkheid op inhoudelijk niveau en relationele ongelijkheid. Hulpvragers zien inhoudelijke ongelijkheid meestal niet als een probleem. Ouders verwachten van een hulpverlener immers dat hij over meer kennis en vaardigheden beschikt en kan helpen waar zij vastgeraakt zijn.³ Relationele ongelijkheid is wel een probleem.⁴ In dit project bekijken we daarom partnerschap tussen ouders en CKG's niet als het realiseren van gelijkheid op zich. Wel gaan we op zoek naar relationele gelijkwaardigheid in een situatie van ongelijkheid.

OUDERPARTICIPATIE ALS UITGANGSPUNT

Ouderparticipatie als uitgangspunt is de visie van waaruit dit project vertrekt. Ouderparticipatie als uitgangspunt betekent dat alle medewerkers in het CKG rekening houden met het feit dat ouders een ander referentiekader kunnen hebben. Participatie hoort in deze visie tot de denkcultuur van de instelling. Het is een houding en meer dan een techniek. Meer bepaald is het een grondhouding waarin de instelling en de begeleiders open staan voor de mening en houding van ouders en waarin dialoog met ouders van wezenlijk belang is.

¹ *Koning Boudewijnstichting (1994), Algemeen verslag over de armoede. Brussel: Koning Boudewijnstichting*

² *Dekker, M. T. M., & van den Bergh, P. M. (2002). Ouderparticipatie in de jeugdhulpverlening. Amsterdam: Uitgeverij SWP*

³ *Driessens, K. (2003), Armoede en hulpverlening: omgaan met isolement en afhankelijkheid, Academia Press*

⁴ *Thirion, J., Dewil N., Geuens N. (2013). Ouders uit kans arme milieus aan het woord over zorg en onderwijs voor jonge kinderen. Brussel: Koning Boudewijnstichting*

DEEL 2: OUDERPARTICIPATIE IN BEELD

Ouderparticipatie in de residentiële zorg heeft veel aspecten. In november en december 2013 vulden alle Vlaamse CKG's een webenquête in over ouderparticipatie. Op basis van voorbeelden uit deze webenquête, geven we hier een overzicht van verschillende vormen van ouderparticipatie. We bespreken in dit deel ook grenzen en drempels voor ouderparticipatie. Ten slotte gaan we in op de doelstellingen en effecten van ouderparticipatie.

EEN MODEL VAN OUDER- PARTICIPATIE

We ontwikkelden een model om ouderparticipatie voor te stellen. Hierin onderscheiden we verschillende domeinen van ouderparticipatie. Ouders kunnen participeren aan de opvoeding van hun eigen kind en de begeleiding van hun eigen gezin. Ze kunnen participeren aan de werking van de leefgroep en aan de werking van de organisatie. Daarnaast identificeren we opbouwende niveaus van participatie. Hoe meer rechts in de tabel, hoe meer we kunnen spreken van ouderparticipatie als uitgangspunt. Voor elk niveau geven in de eerste twee rijen aan wat dit niveau van participatie betekent voor ouders en voor begeleiders van het CKG.

<i>De ouders</i>	<i>horen en zien</i>	<i>leven mee en doen mee, communiceren, oefenen, evalueren</i>	<i>bespreken, adviseren, beslissen mee, organiseren mee, geven mee vorm</i>	<i>beslissen, organiseren, nemen initiatief en geven vorm</i>
<i>De organisatie /begeleider ...</i>	<i>informeert, brengt op de hoogte</i>	<i>bevraagt, communiceert, traint, leert aan</i>	<i>faciliteert, staat open voor</i>	<i>faciliteert, moedigt aan, versterkt</i>
	Mee weten	Mee leven - meedoen	Mee praten en in samenspraak doen	Beslissen en zelf vorm geven
Kind/gezin (begeleiding en opvoeding)	<ul style="list-style-type: none"> - Ouders hebben inzage in hun dossier of handlingsplan 	<ul style="list-style-type: none"> - Informele gesprekken over kind/deurcontacten - Heen-en-weer schriftje - Vaardigheidscursus voor ouders - Ouders nemen verzorgingstaken op 	<ul style="list-style-type: none"> - Ouders denken mee over de aanpak van de hulpverlening - Ouder zijn aanwezig als het handlingsplan wordt opgesteld 	<ul style="list-style-type: none"> - Ouders nemen de opvoeding zelf weer op (eventueel met nazorg)
Leefgroep	<ul style="list-style-type: none"> - Ouders kennen het tijdschema van de leefgroep 	<ul style="list-style-type: none"> - Ouders gaan mee op uitstap naar het park - Open en flexibele bezoekregeling - Modelling - Participerende observatie in de leefgroep 	<ul style="list-style-type: none"> - Ouders beslissen mee als er keuzes moeten gemaakt worden over bv. school, haar knippen - Ouders beslissen mee over de regels en het tijdschema van de leefgroep - Een ouder stelt voor een infobord te maken met de activiteiten van de leefgroep. Dit wordt samen uitgewerkt - Ouders steken samen met begeleiders clown act in elkaar voor het kerstfeest - Ouders beslissen mee over de ontspanningsactiviteiten 	<ul style="list-style-type: none"> - Ouders bouwen een Ontmoetingshuis uit. - Ouders organiseren zelf een nieuwjaarsfeest
Organisatie	<ul style="list-style-type: none"> - Nieuwsbrief - Ouders worden geïnformeerd over de klachtenprocedure 	<ul style="list-style-type: none"> - Ideeënbus - Ouders vullen tevredenheidsenquête in en begeleiders gaan hierover in dialoog. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ouders schrijven mee aan het pedagogisch-agogisch concept - Er is een oudervergadering 	<ul style="list-style-type: none"> - Er zit een ouder in de Raad van Bestuur - Ouders worden ondersteund om deel te nemen aan adviesraden op hoger niveau

Vanuit een visie van gelijkwaardige dialoog,
met respect voor elkaar en krachtgericht

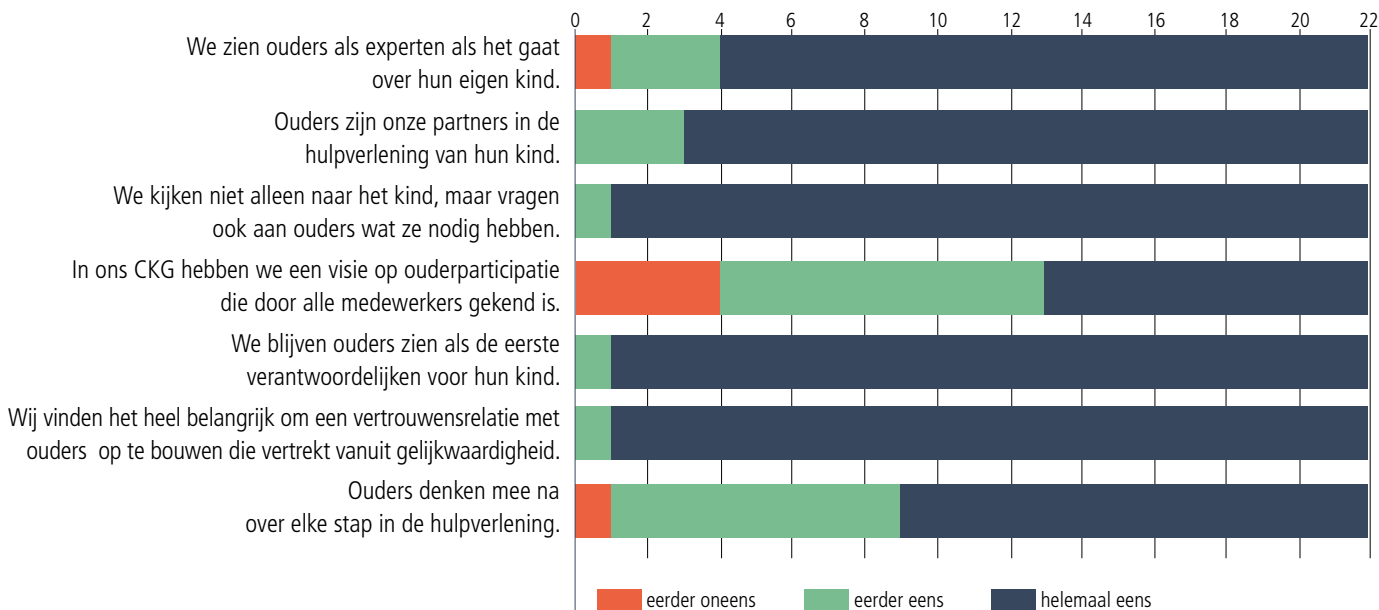
Een visie van de organisatie op ouderparticipatie en een bijpassende basishouding van begeleiders zijn essentieel in het realiseren van ouderparticipatie. De pijl onderaan de figuur geeft dit aan.

Onderstaande tabel geeft aan dat de CKG's het belang van een open visie en een krachtgerichte basishouding onderschrijven. Beleidsverantwoordelijken zijn het eens over de idee dat ouders de eerste verantwoordelijken blijven voor hun kind. Daarnaast vinden ze het belangrijk om een vertrouwensrelatie op te

bouwen met ouders die vertrekt vanuit gelijkwaardigheid. Beleidsverantwoordelijken geven aan dat ze niet alleen naar het kind kijken maar ook aan ouders vragen wat ze nodig hebben. De visie is echter niet steeds gekend door alle medewerkers. Ook het meedenken van ouders over elke stap van de hulpverlening is nog niet in alle CKG's evident.

Verder in deze brochure geven we tips om de visie en de basishouding taal en vorm te geven.

TABEL: AANTAL BELEIDSVERANTWOORDELIJKEN VAN DE VLAAMSE CKG'S DAT AANGEEFT HET EERDER ONEENS, EERDER EENS OF HELEMAAL EENS TE ZIJN MET ONDERSTAANDE STELLINGEN⁵.

⁵ Er zijn 20 autonome CKG's, zij vulden allen de vragenlijst in. Van één CKG kregen we drie afzonderlijke antwoorden binnen, vandaar dat het totaal aantal antwoorden 22 is. jonge kinderen.

GRENZEN EN DREMPELS VOOR OUDERPARTICIPATIE

Het is niet altijd evident om ouderparticipatie in een residentiële setting waar te maken. CKG's botsen op drempels en grenzen aan ouderparticipatie en dit op verschillende domeinen, zo geven ze aan.

Praktische en organisatorische redenen

worden vaak aangehaald. Zo bieden sommige CKG's enkel korte residentiële opvang. Deze CKG's vinden het niet makkelijk om groepsactiviteiten te organiseren. De ouders vragen korte residentiële opvang soms aan omdat ze er zelf even doorzitten en dan is het geen evidentie om een grote betrokkenheid in de leefgroep te verkrijgen.

De ligging en bereikbaarheid van het CKG en de werksituatie zijn eveneens belemmering om ouders te betrekken bij de werking. Daarnaast is de infrastructuur soms niet aangepast aan de nood om ouders individueel of in groep te ontvangen.

Een **gedwongen hulpverlening** maakt participatie niet makkelijk, omdat ouders dan vaak weerstand vertonen tegen de plaatsing van hun kind.

Een organisatie die ouderparticipatie wil waar maken, heeft daarvoor **personeel** nodig. Ook op dit vlak zijn er drempels, zoals een tekort aan personeel, een gebrek aan opleiding om met ouders om te gaan, vraagtekens bij de meerwaarde ervan. Zo vertelt een beleidsverantwoordelijke:

Het is moeilijk om het gepaste implementa-

tie-tempo te vinden. Ouderparticipatie is voor de ene begeleider vanzelfsprekender dan voor de andere. Het is zoeken naar een evenwicht tussen respectvol omgaan met mogelijke weerstanden en het implementeren van een visie, basishouding en methodieken die ouderparticipatie ondersteunen.

Veel CKG's geven aan dat de **participatie in de leefgroep** beheersbaar moet blijven. De werking van de leefgroep moet op een kwaliteitsvolle manier kunnen doorgaan. Teveel ouders in de leefgroep zorgt voor drukte voor begeleiders en andere kinderen. Ook de veiligheid van kinderen en begeleiders staat centraal. Er zijn dan ook afspraken nodig, over de momenten waarop ouders welkom zijn, over ouders met agressie-aanvallen of onder invloed en over het contact met andere kinderen.

De laatste categorie zijn de drempels bij de **ouders**. Zo geven veel CKG's aan dat ouders moeilijk te bereiken zijn, de opkomst laag is of dat het moeilijk is om goede manieren te vinden om ouders te betrekken. Redenen hiervoor kunnen zijn: de taal, de vreemde omgeving, weerstand, schaamte, een laag leervermogen, beperkte communicatievaardigheden, moeilijkheden om zich bloot te geven, mentale beperking, psychiatrische problematieken. Een beleidsverantwoordelijke biedt inzicht in de redenen waarom ze ouders moeilijk bereiken:

De persoonlijke situatie van de ouders (bijvoorbeeld naargelang de fase in de hulpverlening, eigen psychische toestand, de eigen leefsituatie) bepaalt vaak mee in hoeverre zij energie, draagkracht, zin hebben om mee te participeren aan

een groter geheel (dus iets buiten hun individuele situatie om).

We hopen met deze brochure ideeën en inspiratie aan te reiken om deze drempels te overwinnen en ouders nog meer als partners in de hulpverlening te betrekken.

OUDERPARTICIPATIE LOONT

Want ouderparticipatie loont. Dat hoorden we in verschillende gesprekken. Hoe dan vatten we hieronder kort samen.

Het opbouwen van een band met ouders vergemakkelijkt de begeleiding van ouders en van kinderen. Dit is een belangrijk positief effect van ouderparticipatie.

Leefgroepbegeleider: Wat dat alleen maar ten goede komt omdat je wel merkt dat je daardoor veel grotere stappen kunt gaan zetten. Dat je band met ouders veel closer wordt waardoor je ook in die begeleiding veel verder kan geraken. (...) Samen, omdat je samen gaat zoeken 'Wat is voor je kind en voor jou de beste manier? Waar voelen jullie je alle twee het beste in?' Ouders, heb ik het gevoel, staan ook gewoon veel meer open om een vraag te stellen van: 'Het lukt mij niet, hoe moet ik dat hier nu aanpakken?' Omdat je juist een basis, die band hebt kunnen opbouwen.

Leefgroepbegeleider: Hoe meer vertrouwen er komt, hoe meer de mensen open staan om zowel de positieve elementen te kunnen bepreken en tips te geven over wat niet zo goed loopt en hoe we het kunnen verbeteren. Je merkt gaandeweg dat je veel kan bereiken.

Een goed contact met de ouders bevordert een goed contact met de kinderen. Voor de kinderen wordt zo een loyaliteitsconflict vermeden. Enkele begeleiders geven dit duidelijk aan als we vragen of de contacten met ouders invloed hebben op de begeleiding van het kind.

Leefgroepbegeleider: Ja. Zeker wel. Kinderen voelen dat ook, he. Als je een goed contact hebt met de ouders dan voelen die dat ook wel en dan stellen die zich ook gemakkelijker open dan tegenover een ouder die zich niet wil openstellen en slecht praat over ons... Ja dan gaat het kind zich ook niet gemakkelijk openstellen naar ons toe. Of misschien wel, maar in een tweestrijd zitten, he.

Ouders zien als de verantwoordelijken over de opvoeding van hun kind, hen op die manier aanspreken en in hun recht laten, doet hen groeien. Ook bij een moeilijke samenwerking loont het om te blijven investeren. En daar is deze beleidsverantwoordelijke fier op.

Beleidsverantwoordelijke: Wij zijn enorm gastvrij en staan open voor iedere ouder. Ook bij een zeer moeilijke samenwerking blijven onze medewerkers zoeken naar verbinding en versterkende krachten.

Begeleiders gaven aan dat ze meer oplossingsgericht kunnen werken als ze naast de ouders staan en ouders laten meedenken. De dossiers duren minder lang en ouders krijgen een positiever beeld van de hulpverlening. Ouders hebben vroeger vaak zelf negatieve ervaringen gehad met hulpverlening en zien dan dat het ook anders kan. Ouders bellen ook achteraf vaker nog eens met een vraag. De drempel wordt lager.

DEEL 3: CASES

Alle CKG's beantwoordden de online vragenlijst die we afnamen bij beleidsmedewerkers of directie van de CKG's. We vroegen ook documenten op: het pedagogisch - agogisch concept en andere beleidsdocumenten over ouderparticipatie. Tien CKG's stuurden documenten door. Voor de andere CKG's gingen we zelf online op zoek. Op basis van de resultaten van de vragenlijst en de documentenanalyse, selecteerden we vier CKG's die sterk inzetten op ouderparticipatie. In deze CKG's spraken we met beleidsmedewerkers, leefgroep- en gezinsbegeleiders en met ouders.

In dit deel van de brochure brengen we het verhaal van deze CKG's. We focussen voor elk CKG op praktijken die andere organisaties kunnen inspireren.

Het verhaal van de ouders van deze CKG's lees je in het volgende deel.

De Schommel heeft een duidelijke beleidskeuze gemaakt om in te zetten op ouderparticipatie. Deze keuze vertaalt zich in een visie die sterk de nadruk legt op een gelijkwaardige dialoog tussen begeleider en ouder. Uit de interviews met beleidsmedewerkers en begeleiders komt naar voor dat de visie stevig gedragen wordt. In dit deel vertellen we hoe de Schommel de visie binnen gebracht heeft in de organisatie.

DE SCHOMMEL: EEN VISIE OP OUDERPARTICIPATIE

De eerste stappen

In 1995 kregen de Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning hun nieuwe officiële naam en een wettelijke basis. Het *Besluit van de Vlaamse Regering van 6 april 1995* gaf de CKG's richtlijnen over het schrijven van een kwaliteitshandboek en het voorzien in een pedagogisch-agogisch concept. De huidige kwaliteitsdirecteur, die toen startte in de Schommel, vond dat de ideale gelegenheid om de plaats van de ouders in het CKG meer op de voorgrond te brengen.

Directeur: De begeleiding van de ouders en van de kinderen, dat moet samenkomen. Aan één gezinswerkplan moet hier gewerkt worden, vanuit één visie. Er was toen net een nieuwe wetgeving. (...) En dat was een ideaal moment om met het personeel daarover na te denken. Wij hebben van in het begin gezegd: 'Het kwaliteitshandboek zal gemaakt worden met en door onze mensen. Wij gaan het niet alleen schrijven'. En dat heeft heel veel tijd gekost, maar wij hebben dat dan wel samen met hen gedaan. Met de begeleiders, met heel het personeel, met de staf, met de directie...

De directeur, pas afgestudeerd als licentiate in de pedagogische wetenschappen, vond dat het CKG de opdracht had om minstens voor elk kind uit te zoeken of een terugkeer naar huis mogelijk zou kunnen zijn. Vanuit dat streven was het evident dat ouders nauw dienden betrokken te worden bij de werking.

CKG De Schommel

Averbode – landelijk gelegen

Crisisopvang: 4 bedden

Zeer korte residentiële opvang: 2 bedden

Lange residentiële opvang perspectief zoekend: 12 bedden

Lange residentiële opvang perspectief biedend: 6 bedden

Twee leefgroepen: 11jes en kids

Een eerste hefboom kwam er met het nadenken over een nieuw pedagogisch-agogisch concept.

Directeur: We hebben toen een kwaliteitsadviesraad opgericht omdat we eigenlijk in de organisatie heel sterk één visie wilden gaan maken waar we met ons allen konden achter staan. En dat wilde zeggen dat ook de mevrouw van de huishouding, die ook in de leefgroep komt, mee moest zijn in deze visie. En de visie vertrok vanuit het idee dat ouders welkom zijn bij ons in de groep en dat ouders zich goed moeten voelen hier. Hoe moeilijk die ouders soms ook doen. En wat die soms ook in de ogen van de begeleidsters aan hun kinderen hebben gedaan. Daar moeten we met zijn allen rond werken. Dus zowel de huishoudsters als iemand van de leefgroepen, als de directeur toen, als de staf, we zaten met zijn allen rond de tafel om daar stil bij te staan. (...) En zo zijn we stap voor stap beginnen zoeken zonder ons personeel daarin te forceren. De vraag van: 'Ja, waar kunnen we dan, wat moeten we dan doen om te zorgen dat die kinderen terug naar huis kunnen?'. Dan moeten we uiteindelijk toch met die ouders gaan werken. Want later gaan die ouders het thuis moeten doen. (...) En zo hebben we ons personeel toch wel uitgedaagd om mee na te denken. En de ene was heel vlug op de kar, en de andere was toch zo'n beetje achterdochtig. Maar zo zijn we stilletjes aan toch wel begonnen met in de eerste instantie: ouders moeten hier kunnen binnenkomen. Dat was al een hele drempel.

Het CKG organiseerde **de eerste activiteiten voor ouders.**

Directeur: *Het was hier de gewoonte dat de gezinsbegeleiders met de ouders werkten en de opvoeders de ouders niet zo vaak zagen (...). En de ouders, dat was zo bijna de andere partij die het hun eigen kind wat moeilijk maakte. Dus was het voor ons belangrijk dat die opvoeders die ouders op een andere manier leerden kennen... En dan hebben we zo activiteiten gestart. Dat was in het begin zeer moeilijk. Sommige opvoeders waren direct mee, anderen minder. Iedereen moest om beurt meewerken aan die activiteiten. Maar dat is wel gelukt. En eigenlijk na de eerste activiteit. De ouders en de partners en de kinderen van het personeel mochten allemaal meekomen op het terrein hier. En dan was dat ijs al voor een stuk wel gebroken. En dan hebben we beslist: 'We gaan vier keer per jaar iets doen, rond Sinterklaas, rond Pasen, rond einde schooljaar. We gaan gewoon leuk met de ouders koken en we gaan leuke dingen doen'. En dan zagen ze uiteindelijk hoe die ouders genoten van samen met hun kind hier dingen te doen. Dat was voor opvoeders een openbaring van: 'Ah ja, daar zit ook heel wat goed in die ouder, hé, ook al slaat die soms wel eens de bal mis'. Dan zagen ze toch wel die zijn toch wel begaan met hun kind.*

Nu nog steeds organiseert de Schommel vier keer per jaar een seizoensactiviteit voor ouders. Ondertussen hebben de begeleiders de organisatie van deze activiteiten volledig overgenomen.

En verder?

Nadat begeleiders en ouders tijdens de feestelijke activiteiten elkaar beter leerden kennen en het eerste ijs gebroken was, zijn de beleidsme-

dewerkers van de Schommel verder gaan nadenken over welke noden ouders nog hadden. En zo kwamen ze terecht bij **oefenmomenten** in de leefgroep.

Directeur: *Daarna zijn we nog verder gegaan. Omdat we vonden dat hechting eigenlijk heel belangrijk was en ouders leren kijken naar hun kind: 'Wat heeft mijn kind nodig?' en 'Hoe kan ik een goeie ouder zijn voor mijn kind? wat wilt dat dan zeggen?'. Daar moeten we hen ook bij helpen, leek ons. (...) En dan zijn we gestart met het idee dat ouders in de groep moeten komen. Dan moeten ze eigenlijk wel dagdelen kunnen meedoen bij ons, en kijken en leren. En ze pikken daar maar van op wat dat ze daar van op willen pikken. Dat hebben we een tijdje zo gedaan. Maar dat was zo, ik denk, wat moeilijker in de groep zelf, met die andere kinderen. Ouders richten zich soms naar andere kinderen en zijn met hun eigen kinderen niet bezig. En dat gaf dan toch wel wat frustratie...*

De Schommel is vervolgens op zoek gegaan naar een formule waar ouders in groep konden trainen en die praktisch werkbaar was zonder de leefgroep te belasten. In 2011 werd **het Touterke** opgericht, een methodiek waarin ouders samen met kinderen en begeleiders geleide activiteiten doen. Momenteel gaat het Touterke maandelijks door op woensdagmiddag. Het doel is om binnen een veilig, gestructureerd kader ouders te ondersteunen bij de zorg voor hun kinderen door opvoedingsactiviteiten in te oefenen. Er wordt op die manier ook aan een positieve hechting gewerkt. De activiteiten stimuleren kinderen bovendien in hun ontwikkeling. Ouders leren elkaar kennen en voelen zich gesteund omdat ze zien dat zij

niet de enigen zijn die moeilijkheden bij de opvoeding ervaren.

Sinds 2009 is er in de Schommel een **werkgroep ouderparticipatie** actief. Deze werkgroep komt driemaandelijks een drietal uren samen en bestaat uit opvoeders en gezinsbegeleiders. De werkgroep zet initiatieven over ouderparticipatie in gang en evalueert bestaande initiatieven. Zo maakten ze een nieuwe informatiebrochure voor ouders, organiseerden ze een Triple-P training voor ouders en evalueerden ze constant de werking van het Touterke.

Gezin Centraal als rode draad

De Schommel was, zoals hierboven beschreven, al jaren bezig met het betrekken van ouders bij de werking. In 2011 heeft het CKG de visie en methodiek van Gezin Centraal ingebracht zoals beschreven in het boek van Arjan Bolt.⁶ Ze zijn bij deze visie terecht gekomen door een nieuwe medewerkster die tijdens een teamoverleg de wondervraag⁷ stelde. Na onderzoekwerk over deze wondervraag kwamen uit bij Bureau Bolt. Een aantal beleidsmedewerkers hebben zich verdiept in de visie van Gezin Centraal en de directie en de Raad van Bestuur overtuigd van de meerwaarde ervan. Ze vonden extra financiële steun voor de implementatie van Gezin Centraal bij de Provincie Vlaams Brabant.

Alle medewerkers volgden de training van Gezin Centraal. De stafmedewerker van de residentiële werking schoolde zich bij om zelf de training aan nieuwe medewerkers te kunnen geven.

Directeur: Als centrum hebben we ons in 2011 helemaal, met zijn allen, van werkmans bij wijze van spreken tot directie, ondergedompeld in de visie van het Gezin Centraal. We hebben toen echt gekozen om geen andere studiedagen te doen maar om ons met ons allen te richten op deze visie. En om iedereen die opleiding te geven zodat als we op een vergadering zitten, we dezelfde taal spreken. (...) En die training was zo opgezet dat mensen ook echt geleerd hebben: 'Hoe kan ik met een ouder praten? Hoe kan ik met een ouder werken, vanuit die oplossingsgerichte visie?' En ze hebben allerlei rollenspellen, praktijkoefeningen gekregen... Dus ze vonden dat wel fantastisch: de wensvraag, het toverstokje. Allerlei zaken, handvatten om een gesprek met een ouder te aan te pakken, een moeilijke boodschap te brengen of iets terug op gang trekken...

Gezin Centraal biedt het achterliggend kader voor de manier waarop de Schommel werkt met ouders. De twee hoofdpijlers van Gezin Centraal zijn gezinsgerichtheid en vraaggerichtheid. De doelen en vragen van het gezin, ook als een kind tijdelijk of permanent niet meer thuis kan wonen, vormen de basis. Het gaat er bij deze visie niet zozeer om dat het kind het goed doet in de leefgroep maar dat een gezin met elkaar stappen zet. Steeds vanuit de gedachte: 'Wat lukt hen? Wat is er goed voor het gezin?'

⁶ Voor meer informatie: Bolt, A. (2006). *Het Gezin Centraal. Handboek voor ambulante hulpverleners*. SWP. of op www.gezincentraal.org

⁷ *Stel je wordt 's ochtends wakker en er is 's nachts een wonder gebeurd. Al je problemen zijn opgelost! Waaraan zou je dat heel concreet merken? Wat is er zichtbaar en tastbaar veranderd?*

A close-up photograph of a brown teddy bear's head, partially covered by a white fabric with a blue floral pattern. The bear's eyes are closed, and its snout is visible. The background is a plain, light-colored wall.

Aan de visie zijn ook een aantal methodieken verbonden. Complimenteren bijvoorbeeld is een centrale techniek. Doelen vertrekken steeds vanuit de vraag van de gezinsleden. De begeleider helpt de doelen SMART te formuleren en om te zetten in kleinere werkdoelen. Andere methodieken zijn het stellen van een schaalvraag, het maken van toekomstprojecties, het zoeken van uitzonderingen.

De Schommel heeft de manier van leidinggeven ook geënt op Gezin Centraal. Loopbaangesprekken, coaching, intervisies zijn aangepast aan de visie van Gezin Centraal. Alle documenten in het CKG werden gescreend en aangepast aan deze nieuwe visie. Een concreet gevolg van deze visie is de uitwerking van het gezinswerkplan. Er is één plan dat zowel de werkdoelen van het kind als van de ouders integreert. De ouders leggen samen met de aandachtsofvoeder en de gezinsbegeleider deze doelen vast.

Net zoals De Schommel, zet CKG Good Engels sterk in op ouderparticipatie. De nadruk in Good Engels ligt op het tot stand brengen van een partnerschap tussen ouders en hulpverleners. Ouders worden in Good Engels gezien als de eerste opvoedingsverantwoordelijken. Deze visie vertaalt zich in verschillende vormen van inspraak. Het gevolg is dat ouders in Good Engels voor kleine veranderingen zorgen.

GOOD ENGELS: OUDERS ZIJN PARTNERS DIE INSPRAAK HEBBEN IN DE WERKING

De visie: ouders als partners en eerste opvoedingsverantwoordelijken

In het pedagogisch-agogisch concept omschrijft Good Engels op welke manier zij **partnerschap met ouders** willen realiseren. Dat doen ze door eerlijk, duidelijk en open te communiceren met ouders en door ouders duidelijk te maken dat ze de moeite waard zijn om mee samen te werken.

Men streeft ernaar dat ouders zich welkom voelen in de leefgroep. Dit gebeurt op diverse manieren. De bezoekmomenten zijn van cruciaal belang in het opbouwen van een respectvolle relatie met ouders. Ten eerste kan het idee 'ouder als eerste opvoedingsverantwoordelijke' dan sterk worden benadrukt. Ten tweede worden er, ondanks enkele richtlijnen betreffende bezoeken, afspraken op maat van het gezin gemaakt. Er wordt een drankje aangeboden tijdens bezoekmomenten. Tevens worden ouders geregeld uitgenodigd op feesten, ouder-kindactiviteiten, ... Ten derde bieden we tijdens oudervergaderingen ouders de mogelijkheid tot inspraak in de globale werking van de leefgroep en/of CKG Zorgbedrijf Antwerpen. (uittreksel uit pedagogisch-agogisch concept)

Het partnerschap met ouders hangt samen met de visie dat ouders in het CKG als de **eerste opvoedingsverantwoordelijken** worden beschouwd:

Het erkennen van de ouder als eerste opvoedingsverantwoordelijke impliceert dat de hulp-

CKG Good Engels

Antwerpen - Berchem

Crisisopvang: 1 bed

Zeer korte residentiële opvang: 1 bed

Lange residentiële opvang perspectief zoekend: 17 bedden

Twee leefgroepen: Maantjes en Speelvogels

verlener niet de rol van ouder op zich neemt. De ouder heeft aldus een zekere autonomie in de opvoeding van zijn kinderen en wordt telkens als expert en eerste aanspreekpunt beschouwd: de ouder kent zijn kind immers het best. De ouder mag een eigen opvoedingsvisie en -doel nastreven, een eigen opvoedingsstijl hebben, zelf fundamentele en praktische keuzes maken over (het leven van) het kind, ... Wanneer kinderen ervaren dat ouders nog duidelijke verantwoordelijkheden dragen, blijft hun band actief onderhouden. (uittreksel uit pedagogisch-agogisch concept)

Inspraak in de dagelijkse zorg.

In de gesprekken die we voerden met leefgroepbegeleiders, teamcoaches van de residentiële leefgroepen en de pedagogisch coördinator in Good Engels komt het principe dat ouders de eerste opvoedingsverantwoordelijke zijn, sterk terug.

Dit principe wordt in de praktijk gebracht door telkens in drie stappen te werken, zo vertelt de teamcoach van één van de leefgroepen.

Teamcoach: Er zijn telkens drie stappen die we nemen. Dat zeg ik ook altijd aan nieuwe leefgroepbegeleiders. Het is altijd in drie stappen. Eerst ga je aan de ouders zeggen: 'Kijk, we merken dat op'. Dat kan bijvoorbeeld zijn een kindje dat naar de tandarts moet of dat nieuwe schoentjes nodig heeft. En dan ga je vragen:

'Kunnen jullie dat opnemen?'. Als ze dan aangeven: 'Nee, dat lukt ons niet', dat kan om allerhande redenen zijn, financieel of tijdgebrek of wat dan ook. Dan gaan we zeggen: 'Ok, we willen het wel organiseren, maar ga je dan graag mee?'. En in laatste instantie ga je vragen: 'Ok, als het dan ook niet lukt om het samen te doen, is het dan ok dat we het gewoon zelf doen?'. Maar dat zijn zo de drie treden die dat we daar eigenlijk altijd in volgen.

Vaak gaat het om kleine zaken: een kindje dat ziek is, een doktersbezoek, een kind dat naar de kapper moet, de kleertjes die gedragen worden, feestjes, hobby's. Het zijn die kleine dingen waar ouders veel belang aan hechten.

Pedagogisch coördinator: *Wanneer ouders en kinderen in de hulpverlening terecht komen, verliezen ze vaak al heel veel controle en zelfbeschikking. Laten we hen dan op zijn minst die kleine, maar niet minder belangrijke dingen, nog in handen houden. Dat vraagt wel een grote alertheid en flexibiliteit van de begeleiders. Want je bent heel snel geneigd om zelf 'in de gauwte' die beslissingen te nemen. Maar eens je van die visie doordrongen bent, wordt het een automatisme.*

Inspraak in de leefgroep

Via **de oudervergadering** zorgt Good Engels voor een formele structuur van inspraak in de leefgroepen. Per leefgroep is er een oudervergadering. Deze komt tweemaandelijks samen en bestaat sinds 2011.

Pedagogisch coördinator: *Het idee om met een oudervergadering te starten, is gegroeid op het moment dat er een heel betrokken groep ouders was waartussen het bovendien onderling ook goed klikte. We organiseerden al ouderactivi-*

teiten en omdat deze activiteiten door ouders positief onthaald werden, ontstond het idee om ook inhoudelijk met ouders aan de slag te gaan. We wilden ouders nog meer bij onze werking betrekken door hen inspraak te geven en ruimte om hun eigen bedenkingen, vragen en ideeën te uiten.

De doelstelling is driedelig. Naast het bieden van inspraakmogelijkheden wil het CKG ouders informeren en hen de mogelijkheid bieden om hun netwerk te versterken. De leefgroep de Maantjes koppelt ook een begeleidingsaspect aan de oudervergadering.

Teamcoach: *Dat is nu al twee keer geweest dat we zo een thema voorbrengen. Bijvoorbeeld het tafelmoment met peuters, als we merken dat dat juist dan wat moeilijker loopt of dat er veel vragen zijn. (...) Wij geven een beetje ons stukje mee van: 'Kijk, dat is ons standpunt, dat zijn zo wat de regels binnen onze werking'. Maar anderzijds kunnen ouders daar onderling ook eens kunnen horen van 'Ja, dat loopt bij mij thuis ook moeilijk, ik heb dat al eens gedaan en dat werkt'. En vervolgens proberen we zo wat uniform af te stemmen van 'Hoe gaan we er nu verder mee om?'.*

Alle ouders worden uitgenodigd en gestimuleerd om te komen en krijgen nadien een verslag van de vergadering.

Pedagogisch coördinator: *Het motiveren van ouders om een oudervergadering bij te wonen, vertrekt al vanuit een basishouding. Ouders moeten zich welkom voelen in de leefgroep. Ze krijgen een tasje koffie of thee, begeleiders vertonen interesse in de leefwereld van ouders, ouders krijgen informatie over het functioneren*

van hun kind in de groep. Een goed contact tussen begeleiders en ouders zorgt ervoor dat ouders ook willen samenwerken. Daarnaast zorgen we er altijd voor dat de oudervergaderingen leuk en gezellig zijn. We voorzien een hapje of taart, humor is altijd aanwezig en nadien is er ruimte om nog even te blijven kletsen. Ook belangrijk is dat ouders vlak voor de vergadering hun kind nog kunnen bezoeken.

Daarnaast is er ook een **postbus** waarin ouders ideeën kunnen deponeren.

Inspraak in de organisatie van activiteiten

Good Engels organiseert, net zoals de andere CKG's een aantal keer per jaar feestelijke activiteiten voor ouders: een kerstfeestje, een barbecue in de zomer, een paasfeestje, Ouders helpen telkens mee bij de organisatie van deze activiteiten.

Teamcoach: Zo bij de barbecue bijvoorbeeld dan kunnen ze zich inschrijven in één van de drie taken die moeten gebeuren: de groenten snijden of de tafels klaar zetten of opruimen nadien. Dat vind ik wel belangrijk, dat je het niet alleen aanbiedt maar dat ze ook een stukje participeren. En ja, ik heb daar altijd veel succes mee.

Ouders zorgen voor (kleine) veranderingen

Al deze vormen van inspraak hebben tot effect dat ouders in Good Engels heel wat kleine veranderingen in de werking van de leefgroepen hebben doorgevoerd: kippen in de tuin die de resten van de maaltijden opeten, een vaste wasdag voor elk kind zodat de kleertjes niet meer verloren gaan, een veiligheidsknop aan de buitendeur zodat kinderen niet alleen buiten kunnen, een heen-en-weer schriftje, verjaardagsfeestjes waarop alle ouders worden

uitgenodigd. Eén keer organiseerden ouders volledig zelf een nieuwjaarsfeestje. Ze kwamen zelf met het idee af.

Ouders appreciëren dat ze betrokken worden

Ouders vinden het fijn dat ze inspraak hebben in de leefgroep. Deze mama getuigt over één van de oudervergaderingen.

Cindy: Want ge hebt soms ook zo oudergesprekken... zo tegen de avond aan. Dan moogt gij wat vroeger daar komen om uw dochter of uw zoon in bed te leggen en dan hebt gij een oudergesprek. Dus allemaal ouders en opvoeders. En dan wordt er het één en het ander besproken. Bijvoorbeeld zoals Halloween. Ik weet dat het toen Halloween was. 'Wat kunnen we doen?' We hebben toen van de kelder zo'n Halloween-gang gemaakt: een donkere gang. En dan mochten wij ook 's avonds komen met Halloween. En van 'Welk eten kunnen we maken?', zoals spaghetti, of soep, of, zo van die dingen. En dat wordt allemaal besproken ook met ons. Eerst bespreken ze dat met de kinderen. Dat is eigenlijk een soort kindervergadering. En dan geven de kinderen al hun ideeën en daarna wordt dat met de ouders besproken.

Interviewer: Dus eigenlijk zeggen de kindjes precies wat de ouders moeten doen [lacht].

Cindy: Nee, nee, dan kunnen wij al die ideeën bekijken en dan kunnen wij kiezen welk het beste is. Op die manier. Maar de opvoeders beslissen ook mee, hè. Niet alleen wij.

Interviewer: Ja. En wat doet dat dan, het feit dat je zo'n leuke activiteit mee mocht voorbereiden?

Cindy: Dat is wel plezant. Ik word er wel bij betrokken. Mijn dochter zit daar, dus. En dat is wel plezant. Dat is zo... dan zijt ge ook wel op de hoogte van wat er gaat gebeuren en zo van die dingen.

Sint-Clara zet sterk in op oudertraining en het gebruik van methodieken voor gezins- en ouderbegeleiding. Het gebruik van deze methodieken vertrekt van de visie dat ouders de eerste opvoedingsverantwoordelijken zijn en een basishouding gericht op het stimuleren van ouders.

SINT-CLARA: METHODIEKEN VOOR GEZINSBEGELEIDING

Vertrekkende vanuit een visie op ouderparticipatie

Sint-Clara vertrekt vanuit **de visie** dat ouders de eerste opvoedingsverantwoordelijken zijn.

Voor een ouder is het niet gemakkelijk om hun kind, al dan niet tijdelijk, onder de hoede van iemand anders te laten. Ouders hebben vaak het gevoel van onmacht en mislukt te zijn in hun opvoeding. Het CKG wil daarom vooral inzetten op:

- ouders te blijven ondersteunen in hun ouder-zijn;
- de ouders een inzicht mee te geven omtrent de problemen;
- hen te laten voelen dat we bezorgd zijn en hun de kans geven even tot rust te komen in conflictsituaties;
- ouders te stimuleren en aan te moedigen in hun opvoedingstaak waardoor ze ook een grotere draagkracht kunnen ontwikkelen. (uittreksel uit visiedocument)

Training en het gebruik van methodieken past volledig in deze visie. Maar als begeleiders aanvoelen dat ouders eerder rust nodig hebben dan training, kan dit ook.

Deze visie hangt samen met een **basisattitude** waarin ouders gestimuleerd worden om aan hun vaardigheden te werken zonder ze onder druk te zetten. Een houding waarin open en eerlijke communicatie hoog in het vaandel gedragen wordt en het opbouwen van een band met ouders belangrijk is.

CKG Sint-CLara

Brugge

Crisisopvang: 2 bedden

Zeer korte residentiële opvang: 4 bedden

Lange residentiële opvang perspectief zoekend: 6 bedden

Lange residentiële opvang perspectief biedend: 6 bedden

Drie leefgroepen: Toeton, Dromenvanger, Knuffelhuisje

Leefgroepbegeleider: Als mensen een langere periode bij ons komen, merk je dat ze beginnen open te bloeien, dat er meer vrijkomt waar ze zelf over kunnen praten. Het belangrijkste is dat, als we van begin af aan duidelijk maken dat we een luisterend oor willen zijn en hen willen helpen, de mensen openbloeien.

De routeplanner: een toolkit van methodieken

De routeplanner is een map waarin relevante kennis, achtergrondinformatie, informatie gekregen op vormingen en gebruikte methodieken, gebundeld worden. Het doel is om begeleiders een houvast te geven, om kennis in huis te houden en good practices bij te houden. Nieuwe begeleiders vinden in de routeplanner een handige weergave van hoe een ouderbegeleiding, gezinsbegeleiding en kind-begeleiding opgezet wordt.

Met de routeplanner ondersteunt het CKG haar begeleiders om de visie dat ouders de eerste opvoedingsverantwoordelijken zijn, waar te maken.

Achtergrond: De routeplanner startte in de ambulante werking. Vervolgens hebben de begeleiders van de mobiele werking de methodieken uit de routeplanner geïntroduceerd in hun werking. Momenteel zijn de begeleiders

van de residentiële werking bezig met het opstellen van een eigen routeplanner. Het opzet van CKG Sint-Clara is om voor elke werkvorm een map te maken.

Inhoud: De routeplanner van de residentiële werking bestaat uit drie grote delen. Het eerste deel gaat in op de denkkaders. Dit deel biedt inzicht in de historiek en regelgeving van de residentiële werking en de opdeling in de verschillende modules. Een tweede deel gaat over gezinsbegeleiding. Dit deel verzamelt achtergrond, theoretische kaders en methodieken over gezinsbegeleiding. Het derde deel behandelt het thema van de psychologische ondersteuning van kinderen en gaat eveneens in op achtergrond, theoretische kaders en methodieken.

Voorbeelden van methodieken: In de routeplanner worden er een aantal methodieken voorgesteld die werken aan **oudervaardigheden**. We bespreken kort een viertal methodieken:

Ouderparticipatie: Sinds kort is de perspectiefzoekende leefgroep gestart met een oudervergadering. De voornaamste doelen van deze werkvorm zijn: ouders meer betrekken bij de werking van de leefgroep door hen inspraak te geven, te weten te komen hoe het voor ouders is om een kind in het CKG te hebben en ouders een platform te bieden om met elkaar ervaringen uit te wisselen. Het CKG nodigt alle ouders uit de leefgroep uit op de oudervergadering. Daarnaast zijn de gezinsbegeleider en één leefgroepbegeleider aanwezig. De oudervergadering

vertrekt vanuit de input van de ouders en komt om de twee à drie maanden samen. Tijdens de eerste oudervergadering werd er ingegaan op wat het voor ouders betekent om een kind in het CKG te hebben. Welk gevoel geeft dat en hoe kan het CKG ouders ondersteunen om zich goed te voelen in de leefgroep? Tijdens de tweede oudervergadering stonden de ouders en begeleiders stil bij de invulling van het zomerprogramma en werd er gezocht naar activiteiten waarin ouders konden ondersteunen.

Oudertraining: De routeplanner bevat verschillende voorbeelden van activiteiten die begeleiders samen met ouders kunnen doen om opvoedvaardigheden te trainen. Zo is er een training van het eetmoment, een badmoment en verschillende spelmomenten. Telkens wordt de doelstelling van de activiteit, de doelgroep en de activiteit toegelicht. Ook worden er tips gegeven om de activiteit te begeleiden. Zowel leefgroepbegeleiders als gezinsbegeleiders gebruiken de oudertrainingsfiches om met ouders tijdens individuele bezoeken momenten te werken aan pedagogische vaardigheden.

Video-Home Training: Gezinsbegeleiders gebruiken de Video-Home Training tijdens individuele trainingsmomenten met ouders. Centraal staat het werken aan de interactie tussen ouders en kinderen, met ouders die daar open voor staan. Interactiemomenten (bijvoorbeeld het eten) worden gefilmd en daarna samen met de ouders bekeken. Begeleiders wijzen vooral op mooie momenten tussen ouder en kind. Het is een krachtge-

richte methodiek, met als doel de positieve handelingswijzen te versterken. Vaak werkt het heel goed om visueel te werken met ouders.

Opvoedingsspel: Het opvoedingsspel is een methodiek om met ouders in gesprek te gaan over wat ze belangrijk vinden in de opvoeding van hun kinderen. Aan de hand van kaartjes met thema's over opvoeden wordt er een gezinsgesprek opgezet. Dit is een methodiek die vooral door gezinsbegeleiders wordt toegepast.

De routeplanner lijst ook verschillende methodieken op die werken aan de **netwerkversterking** van ouders.

Genogram, Ecogram en Sociogram zijn methodieken om de familiegeschiedenis, het netwerk en daarmee ook de hulpvraag van de ouders en het gezin in kaart te brengen. Deze methodieken helpen om de context van het gezin te begrijpen en van daaruit naar hoopvolle perspectieven te zoeken. Ze worden voornamelijk door gezinsbegeleiders gebruikt.

Eigen Kracht Conferentie (EKC): In een EKC komen familie en vrienden bijeen om samen een plan te bedenken voor een concrete hulpvraag (bv het kind gaat terug naar huis). Een onafhankelijke coördinator helpt de familie bij de voorbereiding van de conferentie. In het plan staat welke 'eigen krachten' ze willen inzetten en op welke professionele hulp ze eventueel beroep willen doen. De EKC doorloopt verschillende fasen. Het doel

is dat de ouders samen met hun netwerk tot een oplossing komen. De gezinsbegeleider stelt mee het netwerk samen en motiveert ouders om de stap naar een EKC te zetten maar het gezin en het netwerk blijven verantwoordelijk voor de uitvoering van het plan.

Netwerkgroep - Vzw Lus: In samenwerking met Lus vzw kan een CKG een netwerkgroep opstellen rond één centraal persoon, een ouder of een kind. Deze groep komt regelmatig samen en bespreekt, denkt na en neemt acties rond allerlei thema's. Het doel is om de kwaliteit van het leven van de centrale persoon te verbeteren. Elke netwerkgroep wordt ondersteund door een facilitator, een betaalde medewerker van Lus vzw. Deze ondersteunt in de opstart de organisatie van de netwerkgroep en probeert te ontdekken wie de centrale persoon is en wat zijn of haar dromen en toekomstverwachtingen zijn. Daarnaast wordt er ook een vrijwilliger (iemand uit de buurt, die het gezin (best) niet kent) betrokken. Deze persoon volgde een opleiding bij Lus vzw en zal het proces op langere termijn verder opvolgen. De vrijwillige facilitator neemt op termijn het roer over van de Lus-medewerker. De gezinsbegeleider heeft net zoals bij de EKC de rol van motivator en samensteller van het netwerk.

Gebruik: De gezinsbegeleiders in Sint-Clara gebruiken de methodieken van de routeplanner intensief. Leefgroepbegeleiders gebruiken de methodieken minder. Ze beperken zich voornamelijk tot de oudertrainingen.

Hoe beleven ouders het gebruik van methodieken?

Ouders benadrukken het effect dat de methodieken hebben op hun zelfvertrouwen.

Deze mama verwoordt mooi hoe de evaluatie van een bepaalde oudertraining haar zelfvertrouwen een boost gaf.

Kyara: En dan achteraf zitten ze eigenlijk ook samen met jou en krijg je een blad. Dat is een kindje met ballonnetjes en dan bespreek je eigenlijk samen: Hoe is de activiteit gegaan? Was zijn aandacht erbij? Vond hij het leuk? Wat vond je er zelf van? Heb je ervan genoten? Zo allemaal die vraagjes zo'n beetje. Wat dat eigenlijk wel leuk is, omdat ja. Dat is eigenlijk weer het evolueren van je kindje, he. (...)

Interviewer: Ja. Maar dat gaat vooral over de ontwikkeling van je zoontje?

Kyara: Ja. Maar ook over uzelf, omdat ze willen weten hoe dat jij je voelde bij de activiteit en hoe dat je dat zelf vindt. Ja, of dat het goed gegaan is, of niet. (...) Ik heb een beetje – hoe moet ik het zeggen – ik heb niet veel vertrouwen in mezelf. En met die activiteit ook, alle, ze zeggen van 'Het is toch goed gegaan. Je moet een keertje wat meer vertrouwen hebben in jezelf'. (...) Dus ja, dat is wel leuk dat ze dat doen. Dat ze zo bij jezelf oppeppen en zorgen dat je je zelfvertrouwen terugkrijgt.

Ook deze moeder kreeg haar kwaliteiten zwart op wit. Op het moment dat ze het vertelt, zie je haar groeien.

Alicia: Ze zeggen wel dat ik heel goed bezig ben. Ik heb ook deze week een brief gekregen van hen. Omdat ze zeggen dat ik goede vaardigheden heb. Ja, dat ik goed bezig was. Maar ik kon het eigenlijk nooit horen omdat alle kleine

stapjes die we maken naar huis toe vrij klein zijn en lang duren. En omdat ze zo lang duren heb ik de indruk: 'Ik doe mijn best niet goed'. En op het moment dat ze dan eigenlijk zeggen van 'Je bent goed bezig', dan gaat dat er in maar gaat dat er direct weer uit. (...) En ze hebben het een keer allemaal genoteerd voor mij. Ze hebben het eigenlijk gedaan op een foto, maar omdat je het dan duidelijker zou kunnen lezen was het zoals dat. Dus ik moet het nog plastificeren en ophangen.

In CKG Kapoentje wordt 'ouderparticipatie als uitgangspunt' zoals omschreven in de inleiding van deze brochure waargemaakt. Ouders zijn gelijkwaardige partners. In dit CKG hangt een open en familiale sfeer. Directie, medewerkers en ouders praten hier samen in alle openheid over de werking en hoe ouders de werking beleven. We beschrijven wat partnerschap in CKG Kapoentje betekent.

KAPOENTJE: OUDERS ALS GELIJKWAARDIGE PARTNERS

Achtergrond van Kapoentje

CKG Kapoentje werd in 1981 opgericht door een koppel met jarenlange ervaring in de Bijzondere Jeugdzorg. Met 13 bedden is de residentiële afdeling van dit CKG klein. Het CKG heeft er bewust voor gekozen om enkel vrij toegankelijke opvang te organiseren (crisisopvang en korte residentiële opvang). De directie vindt het samen begeleiden van kinderen en ouders die vrijwillig en gedwongen in de residentiële opvang zitten, niet te combineren.

Pedagogisch directeur: Leg dat maar een keer uit aan een kind. Met Kerstmis is dat hier altijd een ijspiste. En jij mag met je mama nu naar de ijspiste, maar jij niet, want er is een mijnheer in Brugge die zegt of een mevrouw dat je niet mag. Leg dat een keer uit aan een kind van drie jaar. Daar zit je dan mee gewrongen.

Naast de mobiele en ambulante opvang is er op vraag en met medewerking van de ouders aan het CKG ook een Ontmoetingshuis verbonden. Daar kunnen ouders samen met hun kinderen elkaar ontmoeten en hun netwerk versterken. Er is een badkamer, een wasserette, een keuken en eettafel. Er is speelgoed en er zijn pc's beschikbaar. Er wordt regelmatig kledij en speelgoed verdeeld.

Daarnaast heeft het CKG ook een vakantiewerking. Ze hebben een vakantiehuis waar ouders met hun kinderen op vakantie kunnen gaan. De werking 'Rap op stap' biedt gezinnen de kans om zonder veel drempels een dagje (of meerdere dagen) ertussenuit te gaan.

CKG Kapoentje

Oostende

Crisisopvang: 3 bedden

Zeer korte residentiële opvang: 10 bedden

2 leefgroepen

Recent richtte het CKG ook een kinderdagverblijf op door en voor gezinnen in armoede.

Kapoentje wordt door de andere CKG's als een outsider gezien. Eén van de redenen hiervoor is dat dit CKG niet bij een koepel is aangesloten. Wat dit CKG uniek maakt, is de familiale sfeer en de non-conformistische houding van de directie. Zij varen hun eigen koers, volgen hun eigen visie.

Ouders als gelijkwaardige partners

Kapoentje ziet ouders als gelijkwaardige partners. Zowel de directie, de medewerkers als de ouders zelf tonen op verschillende manieren dat ze partners zijn.

Visie op ouders

Ouders zijn de opdrachtgevers

Directeur: De reden van ons bestaan is ouders vooruithelpen. Ja, dus zij zijn onze opdrachtgevers, onze werkgever, en niemand anders. Daar draait het bij ons om. Dus geen structuren, geen grote verhalen van toegangspoorten en al die soorten formulieren. Nee, we gaan hier met die mensen aan de slag, of de vragen dat zij stellen en dat is ons uitgangspunt.

'Ouder' is een titel

Pedagogisch directeur: Gelijk wie dat je bent, één van je rollen is ouder zijn. En dat wil ik zoveel mogelijk zuiver houden. Of dat je nu

rijk of arm of gelijk wat bent, ik – en ik hoop ook de leden van mijn team – vertrek vooral vanuit de kijk als ouder. Dat is vooral belangrijk. En dat dragen we ook heel sterk uit.

Ouders nemen hun verantwoordelijkheid

Al wat ouders zelf kunnen doen, doen ze ook zelf voor hun kind. Ouders worden zoveel mogelijk aangespoord om zelf de was te doen voor hun kind, hun kind zelf in bed te stoppen, ... Ouders kunnen heel de dag binnen en buiten in het CKG en hebben dus alle mogelijkheden om verzorgingstaken op zich te nemen.

Annette: Ik vind dat positief, dat je dat zelf kan en mag doen. Omdat je dan toch nog ergens een gevoel hebt van ok ik kan niet continu voor mijn kindje zorgen, omdat hij hier residentieel zit, in mijn geval, maar dat je toch nog iets van zorg kunt oppakken. Voor mij is dat positief. Dat ik zelf nog mama ben.

Ouders hebben inspraak

Er is een ouderraad. De ouderraad bestaat uit zes à tien ouders en komt drie à vier keer per jaar samen. De ouderraad bespreekt de werking van het CKG en doet verbeteringsuggesties. Er zit een ouder in de Raad van Bestuur en een ouder in de Algemene Vergadering.

Directeur: Er was hier een ouder die jarenlang van onze dienstverlening heeft genoten en die op een bepaald moment, zelf begon dingen voor te stellen en die ondertussen zelfstandig is geworden. (...) En op een bepaald moment hadden wij nieuwe mensen nodig voor de Al-

gemene Vergadering en de Raad van Bestuur. En ik heb hem die vraag gesteld. (...) En hij heeft daar een maand over nagedacht. En hij is daar gigantisch in mee gestapt en nu zitten we dus inderdaad met iemand in de Raad van Bestuur die opeens zegt tegen iemand anders 'Ja, maar ja, ik versta wel wat dat je wil zeggen, maar als je hier als ouder binnenkomt, dat is iets anders.'
Pedagogisch directeur: *Hij stuurt bij. Hij stuurt ook ons bij.*

Directeur: Ook op vlak van investeringen en infrastructuur kan hij zeggen: 'Nee, nee, nee, dat gaat niet goed zijn voor de ouders'.

Pedagogisch directeur: En zijn partner heeft ook een lange weg afgelegd. Maar met andere diensten. En zij zit in de Algemene Vergadering. Dus daar krijgen we ook goeie tips van.

Ouders nemen het heft in handen

In Kapoentje hebben de ouders niet enkel inspraak maar nemen ze ook zelf het heft in handen. Ze runnen samen met de medewerkers het Ontmoetingshuis, ze organiseren zelf activiteiten, bijvoorbeeld uitstappen, voor ouders, ze zorgen zelf voor de verdeling van gekregen speelgoed en organiseren activiteiten om geld in te zamelen voor de binnenspeelruimte.

Pedagogisch directeur: En ook al de projecten die gegroeid zijn de voorbije jaren, he, het Ontmoetingshuis, de pamperbank, kledij, voedselpakketten, uitstappen, vakantiecampen, noem maar op. Dat is eigenlijk allemaal gegroeid op vraag en advies van de ouders. Zij werken daar ook zelf allemaal aan mee.

Directeur: Dus de mensen hebben hier extra kinderspeelruimte gevraagd. Eh, want de meeste mensen hier zijn zeer klein behuisd, om eigenlijk dus in de koude dagen met hun kinderen te

komen spelen maar ook eventueel verjaardagsfeestjes te organiseren. Goed. Dus dat voorstel is gekomen. Wij hebben dat meegepakt naar onze Raad van Bestuur. Die hebben gezegd van: 'Goed wij gaan daar een stuk in betalen'. En dan was – dat vond ik ook niet slecht – het tegenvoorstel, van: 'Jullie gaan dan ook met de ouders ook iets organiseren om dat volledig financieel rond te krijgen. En wij hebben hier dus. Hoeveel kerstbomen hebben we verkocht? We hebben hier dus weken gestaan met kerstbomen.

Pedagogisch directeur: An (moeder) is zelf met een actie naar voren gekomen. En jij hebt dat volledig zelf gedaan, he?

En dat leidt tot **partnerschap**

Directeur: Het zijn dingen die organisch groeien. Ik geloof niet in inspraak van ouders alsof dat je dat afdwingt. Ouders moeten het gevoel hebben dat ze inderdaad je partner zijn in heel dat verhaal, en niet de ondergeschikte. En vanuit dat gelijkwaardigheidsgevoel kom je eigenlijk tot een sfeer dat je aan mekaar kunt open communiceren. Ik zie hier geen mensen zitten met problemen. Ik zie dat niet. Ik zie hier ouders zitten, voilà. En dat is een fout die in onze sector gigantisch gemaakt wordt. Mensen worden gereduceerd tot problemen.

**“Het CKG is er niet voor de ouders. Het CKG is van de ouders”
(directeur)**

Het verhaal van Aïda

Aïda is een alleenstaande mama van twee baby's die vertelt hoe ze bij 't Kapoentje terecht is gekomen en hoe ze er ontvangen wordt. Ze beschrijft de ondersteuning die ze krijgt en hoe ze samen met de begeleiding tot een goede oplossing is gekomen voor een netelig probleem.

Aïda: Ik ben een alleenstaande mama. Het is net gebeurd. Ik heb twee kindjes, de oudste is 15 maanden, de jongste net geboren. Er zit 13 maanden tussen. En ik was alleen ermee en had net een keizersnede gehad. Mijn voordeel is, 't Kapoentje is vijf minuten van de deur. En ik ging naar het inloopteam en ik heb daar gehoord 'Je kan naar 't kapoentje gaan. Daar ga je waarschijnlijk hulp krijgen'. Want ik ben overal in Oostende ingeschreven voor opvang voor mijn kindje en ik moest wachten en wachten en wachten, echt een lange lijst. En

“Aan tafel, wij hebben een afspraak gemaakt en aan tafel gaan zitten. En wij praten en babbelen over de situatie: ‘Nu dat moet je niet doen, maar hoe gaan we dat oplossen?’ “

dezelfde dag heb ik gebeld naar 't kapoentje, en ik had direct een afspraak. Binnen twee dagen kwam ik bij H. (begeleidster) en een andere collega. En ja, direct de dag nadien mocht Kasim binnenvallen. En voor mij dat was echt een groot ..., echt (blaast opgelucht) soulage. Interviewer: Een opluchting. Aïda: Dat ik alleen was met die andere baby. Voor mij is dat echt een grote hulp. Ik woon op de derde verdiep alleen en Kasim van 15 maanden, die wil meer aandacht van mij dan dat kleintje. Ik ben dan ook aan het leren, elke dag

van de opvoedster, hoe ik met Kasim kan omgaan. Omdat, ja, zij doen dat meer professioneel. Ik doe meer met mijn hart, maar zij doen het meer professioneel. Ik kan leren hoe ik kan omgaan met Kasim. Dus zij vragen iedere dag 's avonds 'Hoe is het met Kasim? Heeft hij goed geslapen?' Zij vragen en zetten de eerste stap om iets te doen, om te durven. Ook als je geen zin om te babbelen, doen zij een beetje en helpen.

Interviewer: En hoe kom je dan naar hier?

Aïda: De eerste dagen was het voor mij moeilijk om met de andere baby ook naar hier te komen. Alle twee is moeilijk. De eerste dagen liet ik, helaas, de tweede baby alleen thuis. Ja, ik weet het, dat was heel moeilijk voor mij, maar dat was echt niet mogelijk. En iedere dag dat ik kwam, zei ik: 'Ik moet rap zijn omdat Ikram alleen thuis is.' Er kan iets gebeuren. En ze hebben me ook weer geholpen, ze komen Kasim nu halen, iedere dag. Ja, bij mij thuis. En ik heb ook slaap-

problemen, ik slaap een beetje moeilijk. En soms mag Ikram ook één of twee keer per week komen om te kunnen slapen. Dat is echt een grote hulp.

Interviewer: Dat is een grote hulp?

Aïda: Ja, als je geen familie meer hebt. Hier is mijn familie.

Pedagogisch directeur: Aïda, had je moeite met het feit dat wij dat niet zo ok vonden dat je Ikram alleen liet?

Aïda: Nee, ik had het ook moeilijk dat ik hem alleen liet. Maar voor mij was het heel moeilijk zo alle twee van de trap.

Pedagogisch directeur: Maar je was niet kwaad op H.?

Aïda: Ik was niet kwaad op H. dat ik kwam zonder Ikram, maar kwaad op mijn eigen. En op mijn situatie. Want ik doe iets waar ik zelf tegen ben.

Pedagogisch directeur: En is dat een stuk opgelost? Door 't feit dat wij Kasim nu komen halen?

Aïda: Ja, zeker, zeker, ja. Omdat anders ik moest Ikram ook wakker maken en als hij wakker is, moest ik borstvoeding geven. Ja, dat is een grote oplossing.

Interviewer: Op welke manier heeft H. dat dat aangebracht,

dat dat misschien toch niet zo ok was?

Aïda: Omdat ik sowieso altijd met Ikram bezig was. Ik bleef tegen iedereen zeggen: 'Ik moet rap doen, want Ikram is thuis.' Ik zei dat tien keer. En H. heeft dat gehoord en gezegd: 'Ik vind dat echt niet juist dat Ikram alleen blijft. Er kan in die minuten iets gebeuren.'

Interviewer: En dan is er een voorstel gekomen?

Aïda: Aan tafel, wij hebben een afspraak gemaakt en aan tafel gaan zitten. En wij praten en babbelen over de situatie: 'Nu dat moet je niet doen, maar hoe gaan we dat oplossen?'

Interviewer: En dan heb je samen daarover gesproken?

Aïda: Ja, ze heeft voorgesteld om soms achter Ikram te komen. En ik heb een tweede kinderwagen gekocht om 's avond met Ikram achter Kasim te komen.

DEEL 4: HET VERHAAL VAN DE OUDERS

In dit hoofdstuk vertellen we de ervaringen van de ouders van wie de kinderen residentieel zijn opgenomen in een CKG. We brengen de krachtlijnen uit de verhalen van 14 moeders, drie vaders en één grootmoeder in vier CKG's. Ze vertellen over participatie, de mate waarin ze betrokken worden bij de hulpverlening aan hun kind. Het zijn uiteenlopende ervaringen, die we ordenen volgens het schema uit deel 2 van deze brochure.

Uit de gesprekken blijkt dat op alle niveaus de visie en houding van het CKG en haar medewerkers zeer bepalend zijn voor de betrokkenheid van ouders bij het hele gebeuren.

MEE-WETEN, OF TOCH NIET?

Het eerste niveau van participatie is mee-weten, op de hoogte zijn, horen en zien. Maar soms ontbreekt zelfs dit participatieniveau.

De start is niet het begin

Het is niet bij het CKG dat de hulpverlening aan een gezin start. Hier gaat vaak al een lang proces aan vooraf van zoeken, proberen, mislukken en weer verder gaan, terug hervallen. In de beleving van ouders staat die voorgeschiedenis niet los van de opvang in een CKG. Daarenboven is de stap naar het CKG niet altijd een vrijwillige keuze. Een ervaring met de jeugdrechtbank of met de politie die het kind weghaalt, is zeer bepalend voor de beleving van ouders. Zo beschrijft deze mama het wegvoeren van haar dochter. Ze is volledig verbouwereerd en weet niet wat er gebeurt.

Tanja: Ze hebben mij alles afgepakt, nu met mijn kleinste weg te doen, he. (...) Want als je kind, voor uw neus, want ik wist niet dat ze er mee gingen weggrijden, he. 'Zet ze gauw op mijn schoot', zegt die politieagent tegen mij, want ze wisten dat ik het anders niet ging afgeven hebben, mijn kind. Maar ik snapte het niet goed wat er aan de hand was. Zegt hij: 'Hier dat papier...', 'Zet ze maar op mijn schoot', zegt hij. Dat papier, zodat ik het kon tekenen. Maar ik was op mijn hoede. Ik zeg 'Nee, ze moet zij dat niet horen, he, dat vrouwmens'. 'Ja, legt dat maar hier, want 't regent'. Het was aan het regenen ook. Ik zeg in mijn eigen 'Wat zitten die hier allemaal te zagen?' Ik zeg 'Gaat ge die kleine...?', want mijn vriend hadden ze meteen meegenomen, omdat hij haar anders zou gepakt hebben. Zo doortrapt. Hij zet ze op zijn schoot,

hij slaat de deur toe en ze reden voort. Ik zeg 'Allez, how zeg, Wat doen die nu?' Er kwam een andere flik aan, zegt: 'Ik zal ik u naar huis voeren.' Ik zeg: 'Naar huis voeren? Waarom?' Ik zeg: 'Waar is mijn kleine?' Op die papieren stond het allemaal op, dat ze er mee weg waren, van de onderzoeksrechter uit, dat ze ze moesten wegvoeren.

Daarna duurt het dan vaak nog een tijd voor ze meer duidelijkheid krijgen over waar hun kind is en wat er gaat gebeuren.

Tanja: Ik kreeg een papier in mijn handen en ze reden er mee voort, voor mijn neus. En ik wist niet waarom. Ik zeg 'Wat is dat hier nu?' Dat was het. En achter veertien dagen hebben wij pas voor de eerste keer iemand kunnen bereiken op 't gerecht. Want alles was gesloten met de feestdagen. Dat is voor zot te worden, he. Dat kind heeft nog nooit een halfuur zonder mij of zonder haar pa ergens geweest.

Marina: Ja, dan bellen ze van het CKG naar u voor te zeggen dat uw kind daar is.

Interviewer: Ah ja het was het CKG die belde? En wat doet dat dan?

Marina: Ge kunt niks doen, he.

Interviewer: Wat gaat er dan door u heen als ge die telefoon krijgt?

Marina: Ja, wat gaat er door u heen? Ja, ge wordt zot he! Allez, ja, raar te zeggen maar...

Interviewer: En mocht je er dan naartoe gaan?

Marina: Nee, pas een week nadien. Pas een week nadien mocht ik die zien...

Die periode is voor ouders 'om zot te worden'. Wanhopig willen ze weten waar hun kind is, waarom het is weggevoerd en wat er gaat

gebeuren. Er gaat zoveel door hen heen, er zijn zoveel vragen waarop geen antwoorden komen. Als ze dan naar het CKG kunnen gaan en hun kind terugzien, gaat de informatie die ze er krijgen soms volledig aan hen voorbij. Door crisis en pijn is er geen ruimte om informatie op te slaan. Van mee-weten is hier dus geen sprake ...

Christine: *Het kan zijn, maar in het begin als wij die daar afgezet hebben, he. Dat ging niet bij mij voor naar hun te luisteren. Dat ging gewoon niet. Ik was kapot in het begin. Want als die iets tegen mij zeggen, dan dacht ik 5 minuten erna; 'Pfff... wat hebben die nu feitelijk gezegd?' Mijn hele verstand zat gewoon... ja, bij dat kind.*

Interviewer: *En op het moment dat ge te horen krijgt dat uw dochter daar dan is, kunt ge dat herinneren, hoe dat dat was, de eerste keer dat ge daar naartoe ging? Wat voor gesprek dat ge toen gehad hebt?*

Cindy: *Ik stond gewoon op instorten.*

Interviewer: *En wie heeft u dan ontvangen? Als ge daar dan binnenkomt, hoe gaat dat dan?*

Cindy: *Dat kan ik me niet juist niet meer herinneren. Het enige wat ik weet, ge wordt gewoon afgebroken. Je kind wordt daar bij u buiten gehaald.*

... terwijl ouders willen weten waarom, duidelijkheid willen en op de hoogte willen gehouden worden.

Marina: *Als ze maar luisteren naar me, dat is voor mij al voldoende... En antwoorden. Dat is eigenlijk voldoende bij mij. Omdat ge soms vragen stelt bij bepaalde personen en ge krijgt daar geen antwoord op. Ik zal een voorbeeld geven, de consulent... daar heb ik ook vragen aan gesteld en gewoon nog altijd geen antwoord op*

gekregen. Dus dat is voor mij heel belangrijk. Als ze mij een vraag stellen moet ik ook antwoorden.

Cindy: *En B. (gezinsbegeleider) is iemand die, als die een mail terugkrijgt van de Jeugdrechtbank, van de consulente, die belt mij direct op en die verwittigt mij. En dat is het probleem, dat doen ze daar niet. Dus bij het CKG ben ik sneller op de hoogte tegenover het comité zelf. Ik zou een brief krijgen, maar ik heb hem nog altijd niet. (...) Bij het comité moet ge echt gaan zitten wachten, wachten, wachten, totdat ge erbij neervalt, bij wijze van spreken... En hier heb ik een beter gevoel bij. Ze verwittigen me. Dat is het verschil. (...) Die willen u helpen. Dat ziet ge en dat voelt ge ook aan.*

Ik mag er zijn

Uit de verhalen van de ouders horen we dat effectief luisteren, begrip tonen, naast de ouder gaan staan, het verschil maakt. Het maakt dat ouders zich aanvaard voelen, zich welkom voelen, het gevoel krijgen dat ze er mogen zijn en ook als ouders erkenning krijgen. Het gaat om het ervaren van respect, van zich aux sérieux genomen weten.

Marina: *I. (begeleider) heeft mij opgevangen. Dat klikte ook direct. Die is direct naar mij gekomen en dat was de enige eerlijk gezegd. Die kwam naar mij, die vroeg of ik een glas water moest. Zo is dat eigenlijk gekomen. En dan begon die zo wat te praten met mij, dat ik zou kalmeren. En dat is blijven bestaan tussen mij en I. En dan doen wij een babbel. Wij deden altijd een babbel ik met I. En... die luisterde ook echt naar mij. Ja, de rest luistert ook, maar dat voelt anders aan dan bij I.*

Interviewer: *En in welke zin voelt dat anders aan?*

Marina: *Ja, dat is zo precies of die luisteren niet echt naar ú. die zijn met iets bezig en die blijven daarmee bezig terwijl dat gij met hun aan het praten zijt. En I., die liet dat vallen en die kwam naar mij.*

Christine: *Ja, die heeft van in het begin gezegd tegen mij: 'Ik begrijp u,' zei ze. Omdat in het begin, schreeuwde ik daar. 'Ik begrijp u, ik heb ook acht kleinkinderen', zei ze. 'En ik kan me in uw plek stellen'. He, want 'navenant dat ik nu ken en wat ik gehoord heb zijt gij een hele goeie voor dat kind. ' Ze zei 'Ik kan u goed begrijpen hoe dat u u voelt', zei ze.*

Voor ouders, die zich vaak 'falende', 'mislukte' ouders voelen en daar vaak heel wat schuldgevoelens rond meedragen, is dit een fundamenteel belangrijke eerste stap. 'Ze willen ook naar mij luisteren en proberen me te begrijpen. Ook ik krijg daar ruimte en aandacht als ouder. Ik mag er zijn.' Zonder deze geruststelling gaat zelfs het niveau van mee-weten makkelijk verloren.

Op zoek naar informatie

Maar mee-weten gaat om meer dan een goede eerste opvang. Ouders willen graag informatie over wat er gebeurt in het CKG, hoe hun kind het doet en welke vorderingen het maakt.

Interviewer: *Heb jij er een goed beeld van wat de kinderen doen overdag?*

Asim: *Ja.*

Interviewer: *Wie vertelt jou dat?*

Asim: *De gezinsbegeleider. Elke week vertelt die wat is er gebeurd.*

Interviewer: *En vind jij dat belangrijk om dat te weten wat er gebeurt?*

Asim: *Ja, dat is belangrijk, ja. Jij bent de ouder, he.*

Ouders missen immers een gedeelte van het opgroeien van hun kinderen. Het kind zet z'n eerste stapjes in het CKG, spreekt daar de eerste woordjes. Dat is voor ouders een zware dobber. Door foto's te maken en filmpjes, brengen hulpverleners deze momenten tot leven voor de ouders.

Kyara: *Aangezien dat hij ook hier residentieel is, dan zijn er veel dingen die je ook mist als ouder (...) Gelijk de eerste stapjes enzo, dat heb ik niet gezien. Dat was dan... ja, ze proberen daar dan wel foto's van te trekken en te filmen, wat dat wel leuk is.*

Het eerste niveau van participatie is dat van mee-weten, het op de hoogte zijn en informatie krijgen. Hier zien we dat de CKG's hun best doen om informatie door te geven en ouders te betrekken. Voor ouders is het vooral de houding van de begeleiders en het gevoel van als persoon aanvaard en gerespecteerd te worden, die maakt of de informatie ook effectief aankomt en er dus sprake is van mee-weten.

MEE-LEVEN, MEE-DOEN.

Informatie geven en krijgen is een eerste stap. Daarnaast willen ouders ook mee-doen, mee-leven met hun kind en de leefgroep waarin het verblijft. Dit kan tijdens activiteiten die de ouder met het kind alleen doet, maar even goed in groepsactiviteiten met andere ouders.

Activiteiten ouder-kind

Ouders vertellen veel over de trainingsmomenten in de leefgroep. Ze komen in de leefgroep en nemen daar verzorgingstaken op: ze geven hun kindje een badje, geven de groenten- of fruitpap en spelen er met hun kind.

Dat zijn leuke momenten die ze met hun kind doorbrengen, maar als er altijd iemand mee over de schouder kijkt en tips geeft, hebben de ouders eerder het gevoel dat ze het niet goed doen, dan dat ze mogen participeren. Deze moeder heeft het gevoel dat haar alles uit handen wordt genomen en dat ze zich volledig moet bewijzen.

Alicia: Je probeert met uw kindje een aangename badmomentje te hebben en dan staan ze daar heel de tijd naast je van 'Misschien kun je een speelgoedje geven' of dit of dat of 'Kijk zo moet je een mouwke aandoen'. Dat is zo van die dingen dan ik zeg van (zucht diep): 'Ik wil dat zelf leren, zonder dat ze me helpen.'

Ook het constant controlerend optreden, alles opschrijven wat er gebeurt en dat doorgeven aan andere instanties, is voor ouders zeer onaangenaam en geeft hen niet het gevoel van echt te mogen mee-doen.

Christine: Maar als ik niet, als ik mij dit laat doen en ik zeg niks he, dat wordt dan opgeschreven en dat wordt doorgegeven aan J. en S. en dan krijg ik het op mijne neus van; 'Ja maar, dat is er toen gebeurd en gij zegt niks tegen haar'.

Interviewer: En hoe reageren ze daar dan op? Als je zegt van ik zie het niet zitten om te komen?

Ellen: Ja. (zucht) Ja. Ze bellen dan naar 't bijzondere jeugdcomité dat ik niet af kom. Ze betrek-

ken er een andere persoon bij, waardoor dat ik in een slecht blaadje staan.

Soms ervaren ouders een drempel om mee te doen. De vader van dit gezin gaat elke dag de kinderen wassen, maar voor de moeder is er een grote drempel. Ze voelt zich op de vingers gekeken en is bang iets verkeerd te doen.

Stefaan: Bijvoorbeeld als we samen binnenkomen en ze zeggen tegen haar; 'Gaaf jij de kindjes nu eens wassen?', he, dan zit ze van 'Hoe moet dat? Hoe moet dat?' Zij is altijd maar bang dat ze het verkeerd doet, he. Dat wel, he.

Interviewer: (tegen Greet) En waar hebt ge dan vooral bang voor?

Greet: Dat ik iets fout doe daar.

Interviewer: En... dat begeleiders u daarop gaan aanspreken?

Greet: Ja.

Interviewer: Of dat ge het niet goed genoeg voor uw kinderen zou doen?

Greet: Nee, want hier thuis was ik de kinderen ook, dus dat is geen probleem. Maar daar is dat anders, omdat ik daar niet thuis ben, he.

We zien dat ouders geremd worden om te participeren doordat begeleiders hen soms een gevoel van controle geven. Soms ervaren ouders het gevoel dat ze in een bepaalde richting geduwd worden door begeleiders.

Ik mag zelf kiezen

Dat het ook anders kan, getuigt deze mama. Zij mag zelf beslissen wat en hoe.

Ellen: Er zitten daar sowieso verzorgenden bij, maar ze gaan ook niet zeggen wat dat we moesten doen. Allez, we mochten onze plan

trekken. En ze gingen ook niet zeggen van: 'Je moet dat zo doen', of: 'Je moet dat zo doen'. Allez ja. Ze gaan ook niet zeggen van: 'Je moet nu met dat spelen, met hem.' Of: 'Je moet nu dat doen met hem'. Nee, we mochten, we konden zelf doen wat we wilden. We mochten zelf zijn pampers verversen, zijn koorts meten. Zelf zijn kleertjes uitkiezen van wat hij de volgende dag ging aandoen. Al zulke dingetjes mochten we doen. Dus ik was daar wel heel blij om.

Natuurlijk zijn vaardigheidstrainingen bedoeld om ouders iets bij te brengen en zijn ze niet vrijblijvend. De manier waarop ouders feedback over de trainingen krijgen bepaalt in grote mate of ouders de feedback ook kunnen begrijpen en aanvaarden. Deze vader vertelt hoe hulpverleners hem erop attent maakten dat hij beter moest leren luisteren.

Stefaan: En bijvoorbeeld... dan zeggen ze van het CKG, 'Ja maar, Stefaan, ge moet ook eens leren luisteren, he.' En ja, dat is ook zo, he. Ik moet ook leren luisteren. Ik ben daar ook mee bezig. Dat lukt natuurlijk niet, ge kunt dat karakter van zoveel jaren niet veranderen van vandaag op morgen. Ik ben zo gekweekt, bij wijze van spreken. En ja... dat wordt dan zo over gesproken van; 'Als ge dat nu zo eens aanpakt, of zo eens aanpakt'...

Interviewer: En dan vraag ik mij af op welke manier brengen ze u dat aan van: 'Ge moet misschien toch ook wel eens luisteren'?

Stefaan: Heel diplomatisch, heel diplomatisch! Echt waar. Niet zo cru, echt zo heel mooi verbloemd zal ik zeggen (lacht).

In elke organisatie zijn er regels. Dat vinden ouders niet erg. Ze willen zich graag aan regels houden, als ze begrijpen waarom die er zijn.

Als de regels worden uitgelegd in plaats van opgelegd.

Annette: Ja, en dan wordt er ook wel uitgelegd waarom dat die regels er zijn. Allez, en dan kun je wel snappen waarom dat er bepaalde regels zijn. An: Ja, je moet hier wel, als ze ambulant zijn, moet je ze wel op tijd binnen doen, anders krijg je onder je voeten.

Directeur: En waarom?

An: Omdat je dan een idee krijgt van een structuur: 'Om dat uur moet ik daar zijn'. En mijn zoontje krijgt ook zijn structuur van: 'Van dat uur...', omdat dat een beetje 't uur is van 't school.

Ouders willen begeleiders die hen richting geven, niet sturend optredend, maar ondersteunen.

Cindy: Ja, als er problemen zijn, ik praat dan met B. erover. Dat is niet zo dat hij zegt: 'Ge móet dit doen en ge moet dat doen'. Nee, die legt uit wat ge kúnt doen. Die verplicht u niet van: 'Ge moet zo, of zo, of zo doen'. Dat is echt, die geeft u raad, die breekt u niet af. Op die manier.

Ouders krijgen tijdens informele contacten veel informatie over hun kind. Deze informatie helpt om er thuis mee aan de slag te kunnen.

Kyara: Sommige dingen die hij thuis doet denk ik dan ook van, kun je dat een keer vragen aan de mensen die instaan voor de zorg die daar dan is van: 'Doet hij dat bij hun ook'. Bijvoorbeeld zijn eten in zijn mond proppen, allez, ik ben niet bij ieder eetmoment. Qua eten 's middags ook, dan vraag ik aan hun van: 'Goh, eet hij dat bij jullie eigenlijk, spinazie?' Ja, eigenlijk dommere vraagjes, maar eigenlijk wel interessant om

te weten. Want hier at hij dan spinazie en bij mij thuis wou hij dat niet eten. Dat is wel echt van: dat zit in het koppetje. Op zich is dat wel interessant.

Om ouders het gevoel te geven dat ze betrokken zijn en dat ze samen met begeleiders aan de opvoeding werken, is het heel belangrijk dat begeleiders zich helpend opstellen. Ouders voelen zich miskend als begeleiders de controle volledig over nemen.

Groepsactiviteiten

De CKG's organiseren groepsactiviteiten met ouders en kinderen samen. Ouders komen daar graag naartoe. We hoorden verhalen over een Paasactiviteit, over Halloween, de Sint die op bezoek komt, uitstapjes naar het park of de ijspiste en nog veel meer. Ouders geven verschillende redenen aan waarom dit een leuke aangelegenheid is. Zo zien ouders hun kinderen in een ontspannen sfeer en leren ze andere ouders kennen.

Asim: Ja, begin april, de Paasactiviteit. Er waren verschillende ouders naar het CKG gekomen en zij spelen met de kinderen en praten met de kinderen. En we zijn samen buiten gegaan en... en... spelen, zingen en.... En dan terugkomen naar het CKG en samen eten. Ja, dat was leuk, ja. Dat was goed, ja.

Stefaan: Ja, dat is één keer per maand op de woensdag is er van 4 uur tot half 6, of kwart voor 6, mogen alle ouders komen om de kindjes te komen... in de grote zaal, he. En dan worden er wat activiteiten gedaan.

Interviewer: En wat is daar zo leuk aan?

Greet: Contact met andere ouders en contact

met uw kind. Anders ziet ge die 's woensdags niet, he. Ge hebt contact met uw kind, dat is plezant. ...

Stefaan: Ja, dat je ook de mama's en de papa's kent van de andere kinderen dus, he, daar.

Greet: Die zitten bij uw kind in de groep, he. Die spelen met uw kind, he.

In groep samenkomen kan zorgen voor een ontspannen sfeer waarin ouders fijne momenten beleven met hun kind, met andere ouders en met begeleiders. Het is een manier om elkaar beter te leren kennen en dichter bij mekaar te komen.

IN SAMENSpraak DOEN

Betrokken worden, aangesproken worden als de eerste expert van hun kinderen, is voor ouders erg belangrijk. Ouders vinden het cruciaal dat ze zelf keuzes kunnen maken en beslissingen kunnen nemen voor hun kind. Dat zorgt dat ze zich mama of papa blijven voelen. Zo is het kopen, kiezen en wassen van de kleding van hun kind een manier om de betrokkenheid te verhogen en behouden.

Ellen: Ja, we brachten kleren mee, zij labelden dat, legden dat dan in de kast. De pyjama's bij de pyjama's. Dan boven de kleertjes voor 's anderendaags aan te doen na zijn bad, als ze uit bad komen. Of als ze opgefrist zijn. Dat was, ja, dan mochten wij dat klaarleggen, wat dat hij de volgende dag dan moest aandoen. En dat was ook wel iets leuks wat dat we konden doen.

Kleren kunnen een heel gevoelig thema zijn. Ze kunnen de aanleiding zijn voor ouders om hun

ontevredenheid te uiten. Het zijn die kleine dingen waar ouders over struikelen, terwijl de fundamentele ontevredenheid vaak dieper zit, namelijk in het niet eens zijn met het feit dat het kind daar moet verblijven of de hulpverlening als bemoeiend ervaren.

Cindy: Ja. Ik maak altijd pakketjes van onderbroek, hemdje, sokken, jeansbroekske, t-shirt, of een rokske met een bloesje. Overlaatst ging ik ze 's middags halen van school woensdag. Ik krijg die in het oog en ik draaide mij gewoon om. Maar ik zag ze afkomen. Ik zeg 'Meisje, wat hebt gij aan?' 'Ja moeke'. Ik zeg 'Maar dat heeft moeke toch niet klaar gelegd?' Ze had loop-schoenen aan, een rode kousenbroek, een geruit rokske en een geel bloesje. En ik zei zo, hard genoeg he, 'Is dat nu om te laten opvallen dat ge een kind zijt dat vast zit?' Ik zeg, 'Of doen ze dat nu voor iemand te kloten?' He, want ik had witte sokskes gereed gelegd, een geruit rokske en dan zo een geel/groenachtig bloesje erop en een jactetteke.

Ook op medisch vlak willen ouders het laatste woord hebben.

Tanja: Ja, de veertiende is 't CLB, 't medisch onderzoek. Dus dat zijn dingen dat ik met haar naartoe gaan. Dat zijn dingen dat ik zelf wil doen. Dat ik al van in 't begin gezegd heb. En ze mocht niet eerder geopereerd worden van mij dat ik er kon bij zijn. Want ik zeg van: 'Yente hoort niet goed'. Want haar spraak ging niet vooruit. Ik zeg: "'t Is omdat ze niet goed hoort. Ze moet naar de oorspecialist'. Ze zijn wel naar de dokter geweest. Ja, een oorontsteking. 'Nee,' ik zeg: 'Ze hoort niet goed.' Ik zeg: 'Dat kan niet dat zij zo slecht vooruit gaat met haar spreken'. Want 't was echt niet goed haar spreken. Maar

daar achter kwam. Ik had toch gelijk, he. We gingen naar de specialist en ze had vocht achter haar oren.

Kyara: Al de beslissingen die over mijn zoontje genomen worden, gaan via mij. Zij kunnen geen beslissingen nemen over mijn zoontje zonder mij. Als hij ziek is en zij willen een dokter bellen moeten zij sowieso eerst mij bellen. En dan moeten ze nog zorgen dat ze mijn eigen huisarts bellen. Want ik ben redelijk gehecht aan mijn eigen huisarts, mijn eigen kinderarts, mijn eigen kine, snap je?

Voorheen gaven we aan dat ouders de regels willen begrijpen en zich er dan ook aan willen houden. Het samen zoeken naar manieren om dit mogelijk te maken, is een mooi voorbeeld van in samenspraak werken.

An: Maar soms was dat wel moeilijk met 't openbaar vervoer. Als je daar met een dubbele charette staat, dat je de tram niet op kunt. Maar als de begeleiding toen belde, was 't in orde, he. 'Als je maar komt. De volgende keer moet je bellen, he'. Maar als je dan zegt: 'Kijk, ik heb geen belwaarde. Ik stond aan de tram, maar...'

Pedagogisch directeur: Maar ga nu eens een stapje verder, voor de ouders. We gaan nu ook een GSM in de leefgroep leggen, als je dan geen belwaarde hebt, dan kun je altijd een berichtje sturen van te bellen.

Marleen: 'Call me'.

Pedagogisch directeur: 'Bel me.' Dat is wel handig. Want dat kost geld he, telefoneren. En dan kunnen ze een berichtje sturen naar de leefgroep-GSM van: 'Bel mij', of 'ik ga later zijn'.

Ik ben de ouder ...

Hulpverlening kan pas echt in samenspraak met ouders verlopen als je de ouder erkent als de opvoedingsverantwoordelijke en de expert in verband met zijn eigen kind.

Cindy: Ik word daar behandeld als de móeder van de kinderen. En niet van: 'Gij moet uwe mond houden.' Want op het internaat van de jongens heb ik dat wel. Als ik daar binnenkom, moet ik zwijgen, want zij zeggen wat mijn kinderen moeten doen, voordat ze naar huis komen. Van: 'Eerst uwe boterham opeten, want uw mama en papa staan hier. Maar eerst uw boterham opeten en dan uw tanden gaan poetsen'. Allez ja, dat doet ge toch niet.(...) Komaan, dan wordt ge behandeld precies of gij zijt maar een tussenpersoon van die kinderen. Dat gevoel heb ik op 't internaat van de jongens. En dat heb ik hier niet, op het CKG.(...) Daar pakken ze uw taak af. Dat is precies of ge zijt een buitenstaander. 't Is precies of dat zijn uw kinderen niet. En dat is wat ik haat. Dat is zo van te zeggen van: 'Gij moet uw mond houden, want gij zijt de moeder van die kinderen niet.'
Interviewer: En kunt ge dat benoemen, wat dan maakt dan ge in het CKG dat gevoel niet hebt?
Cindy: Omdat ik daar die kleine haar boterham zelf mag smeren. 's Morgens als ik naar 't school gaan ook: ik smeer die kleine haar boterham en zeg tegen die klein; 'Kom boke opeten'. Die komen daar niet tussen, niks. Die laten mij gewoon doen.

Erik: Als ouder blijf je nog altijd verantwoordelijk voor je kind. Zij nemen niet de verantwoordelijkheid over van jou. Zij begeleiden je. Dat is het grootste verschil.

... en heel mijn gezin telt

Deze moeder omschrijft heel mooi dat ze wil dat haar gezin in z'n geheel wordt bekeken. Voor haar is het belangrijk dat het hele plaatje klopt.

An: Daar steunen ze je ook wel in. Dat je dan moed hebt. En allez ja, ik heb ik er vier. Twee geplaatst door 't CBJ. En twee dat we kunnen redden hebben, met 't CKG.

Directeur: En wat bedoel je dan met redden hebben?

An: Dat ze hier meer kijken naar 't gezin. En 't CBJ zegt van: 'Het kind staat centraal', maar ze halen daar wel redelijk veel kinderen weg uit het gezin. En ze kijken niet meer naar wat er gebeurt met het gezin dat achterblijft. En hier wel. Hier sta je zowel als mama centraal als 't kind. Ze zorgen dat de puzzel klopt. Terwijl 't CBJ daar zorgen ze, de puzzel is niet meer compleet.

Ik mag het niet eens zijn

Het niet eens mogen zijn, dat mogen zeggen en daarin gehoord worden. Daar gaat het om. Ook al is de situatie er eentje van ongelijkheid, er is wel relationele gelijkwaardigheid.

Deze papa legt uit dat hij het niet eens is met beslissingen van het CKG, maar geeft aan dat er toch geluisterd wordt.

Interviewer: Je zegt: 'Ik kan zeggen wat ik wil'. En is dat altijd hetzelfde als wat de instelling ook wil?

Asim: Dat is niet hetzelfde. Nee, dat is niet hetzelfde.

Interviewer: Kan je uitleggen wat het verschil is?

Asim: Co-ouderschap willen zij niet. Nee, zij willen niet co-ouderschap, nee.

Interviewer: *Nee. Maar toch kan jij zeggen: 'Ik wil dat wel'?*

Asim: *Ja.*

Interviewer: *En dat wordt gehoord?*

Asim: *Ja. Ik blijf het willen, ik. Ik blijf willen, co-ouderschap. Ik blijf willen vaderschap, maar de instelling zegt; 'de kinderen gaan naar één ouder. En de andere ouder bezoekt.'*

Interviewer: *En kunnen ze jou dan ook uitleggen waarom dat ze dat willen?*

Asim: *Zij zeggen: 'is niet goed voor de kinderen, afwisselen'. Zij zegt dat ja. Maar het is goed voor de kinderen. De kinderen heeft geen probleem. Ja... Dat is moeilijk... (...)*

Interviewer: *Dus je bent het niet eens met het feit dat de kinderen niet naar jou mogen komen...*

Asim: *Ja.*

Interviewer: *Maar toch zeg je: 'Die gezinsbegeleider doet het goed', en 'Die luistert naar mij'.*

Asim: *Ze luisteren naar mij. Zij schrijft wat ik wil. Maar zij is niet akkoord wat ik wil helemaal.*

Bij het volgende gezin moet op een gegeven moment beslist worden om de kinderen op de lijst te zetten voor plaatsing in een pleeggezin. Hoewel de ouders dit geen ideale oplossing vinden, krijgen ze een duidelijke uitleg over het waarom en de consequenties van hun beslissing. Hoe moeilijk het ook was, deze ouders werden in hun rol gelaten en mochten hun bedenkingen uiten.

Interviewer: *Op welke manier maken zij dat dan bespreekbaar?*

Greet: *Die hebben dat gewoon gezegd.*

Stefaan: *Oh, ze zijn daar heel... heel diplomatisch zijn ze daarin. Ze draaien wel niet rond de pot, maar ze geven duidelijke argumenten, duidelijke dingen dat ge dus weet waar het*

eigenlijk op staat. (...)

Interviewer: *En kon je het initiële feit van 'Ik ben het hier eigenlijk niet mee eens', kon je dat verwoorden? Kon je dat zeggen?*

Greet: *Dat konden we gewoon zeggen.*

Stefaan: *Ja, ja, dat konden we zeggen.*

Greet: *Toen hebben ze gezegd: 'Denk er eens over na en bel ons binnen een week'*

Stefaan: *Ja, ze hebben zo niet gezegd van; 'Dit is onze beslissing en dit gaan we nu direct doorvoeren', he. Dus we hadden een week de tijd om dat te beslissen en ik had er goed over nagedacht.*

De veiligheid van het kind staat in elke CKG centraal. Ouders worden hierover aangesproken. Maar ook hier is de manier waarop zeer belangrijk. Eerlijkheid, duidelijkheid en openheid zijn daarbij centrale woorden. Niet naar een andere instantie gaan, maar de ouders zelf op hun verantwoordelijkheden wijzen, heeft een groot effect.

Pedagogisch directeur: *Maar als ik zie, en dat is dan mijn kant van de afdeling, dat een kind dermate zijn integriteit geschonden is, dat hij in gevaar is. Ja, sorry, hoe graag dat ik jou dan ook zie, mama en papa, je gaat de eerste zijn die van mij dat verhaal gaat horen van 'Tss, tss, tss, ik ga hier niet akkoord'. Ik ga niet eerst naar 't CBJ bellen of naar 't OCJ of hoe dat het nu noemt. Ik ga eerst naar de ouder. En dan ga ik zeggen van: 'Mama, ik ben bezorgd, daarom en daarom en daarom'. En dat is ook iets dat je moet doen. Maar ik ben dan wel zo rechtvaardig. Ik heb nog luid op mijn tafel geklopt dat ze naar boven kwamen van: 'Is alles hier ok?'. Maar uiteindelijk zijn dat dan ook die ouders die vandaag, zoveel jaar later, mij opbellen als er iets is. Omdat ze altijd zeggen: 'Je was potverdorie soms hard,*

maar je was wel eerlijk met ons.'

An: Dat is ook wel het grote verschil. Hier gaan ze niks achter je rug doen.

In samenspraak doen betekent dat ouders de hulpverlening mee vormgeven en mee keuzes maken over het kind. In samenspraak doen gaat over het respecteren van ouders in hun ouderrol. Ouders die het gevoel hebben dat ze de belangrijkste opvoedingspersoon zijn en blijven voor hun kind, voelen zich betrokken en zoeken samen met de begeleiders naar oplossingen.

BESLISSEN EN ZELF VORM GEVEN

Het laatste niveau van participatie is dat van beslissen en zelf vorm geven. Ouders nemen het heft zelf in handen. Uit CKG 't Kapoentje zijn, zoals we al aangaven in deel drie, enkele initiatieven gegroeid die door ouders getrokken werden. We denken hierbij aan 't Ontmoetingshuis, 'Rap op stap' en recent nog D'n Opvang, een crèche met en voor kansarme ouders.

Het zijn de ouders die hiervoor initiatief hebben genomen en als vrijwilliger ook betrokken zijn bij de uitwerking ervan.

Pedagogisch directeur: *'t Verschil. Dat is een project opvoedingsondersteuning aan huis, kort*

uitgelegd, en Eliza gaat er binnenkort trouwens stage doen. Waar mensen die ervaren zijn in het ouder zijn en een keer in minder makkelijk periodes, kunnen instappen. Zij worden gecoacht uiteraard door een professioneel iemand. En het is de bedoeling - ze werken vier op vijf dagen - dat zij opvoedingsondersteuning bieden met peuterparticipatie op de voorgrond, tewerkstelling, vrije tijd. Maar tegelijk krijgen zij opleiding intern zodanig dat ze deskundig worden en krijgen zij ook de kans om een externe opleiding om een volwaardig diploma te behalen om dan op de reguliere arbeidsmarkt te komen. Dat is op maat, he. Ze kiezen zelf welke opleiding.
Interviewer (tegen Eliza): *En jij stapt in dat project in?*

Eliza: Maandag begin ik.

Interviewer: En hoe heb jij dat al ervaren, tot nu toe?

Eliza: Vroeger kwam er ook iemand aan huis bij mij. Voor mij te helpen. En, ja, nu ga ik aan de andere kant staan, he.

Interviewer: En je ziet dat zitten?

Eliza: Ja, zeker he. 't Is dat ik vertrouwen heb gekregen. Ik kan dat zelf niet, he. Dus het doet wel deugd dat er andere mensen toch wel ...

Pedagogisch directeur: Dat is toch wel heel belangrijk wat dat je hier opmerkt.

Eliza: Ja, ge hebt ook geen vertrouwen bijvoorbeeld in de opvoeding. En toen kreeg ik hier een aanbieding van 'Amaj, ik krijg hier zo'n schone kans'. Ja, ik vind dat heel belangrijk. Ik vind dat heel ... Ik had nooit gepeinsd dat ik daarvoor in aanmerking zou komen.

CONCLUSIE

Ouders ouder laten zijn en betrekken bij de hulpverlening is van essentieel belang om een begeleiding succesvol te maken. Ouders zelf geven dat overduidelijk aan. Op elk participatieniveau is de visie en houding van hulpverleners van doorslaggevend belang. Naar de ouders kijken als personen, als mensen die hun best doen, als degenen die hun kind het beste kennen en het beste voorhebben met hun kind, is niet altijd makkelijk, maar zorgt wel voor een grote betrokkenheid, tevredenheid en voldoening bij de begeleiding. Het eerste onthaal is daarbij van groot belang. Een positieve basishouding van de begeleiders die hen laat voelen dat ze welkom zijn en de tijd neemt om te luisteren, is onontbeerlijk. Maar ook doorheen de begeleiding is een persoonlijke band en vertrouwen de sleutel tot

participatie. Als ouders begeleiders vertrouwen, kunnen ze over hun echte problemen praten en zijn ze bereid om hulp en advies te aanvaarden. Het gevoel van controle te moeten afgeven en niet als volwaardige ouder bekeken te worden, zijn echter nefast voor het gevoel van betrokkenheid. Ouders willen op de hoogte blijven, ingelicht worden. Ze willen meedoen en meeleven in de opvoeding van hun kind en ze willen in samenspraak de hulpverlening aan hun kind vormgeven. Ze willen erkend worden als belangrijkste opvoedingsverantwoordelijke. Als een ouder zich welkom voelt, zich erkend voelt als mens, zich erkend voelt als ouder en passende adviezen krijgt, vergroot dit de kans op daadwerkelijke verandering, bijsturing, samenwerking.

A photograph of a baby sitting on a swing. The baby is wearing a bright blue knit hat and a beige jacket. Two adults are holding the swing's frame, one on each side. The background is a blurred outdoor setting, possibly a park or playground.

DEEL 5: OUDERPARTICIPATIE ALS UITGANGSPUNT IMPLEMENTEREN EN VERANKEREN IN DE ORGANISATIE

Hoe brengen we ouderparticipatie in de praktijk van een organisatie van residentiële kinder- of jeugdzorg? We bespreken eerst wat een visie op ouderparticipatie inhoudt en wat een passende begeleidershouding is. Vervolgens bekijken we hoe je deze visie en houding in de organisatie ingebed krijgt. We gaan daarbij in op de noden van begeleiders bij het implementeren van ouderparticipatie.

EEN VISIE OP OUDERPARTICIPATIE

In de inleiding van de brochure omschreven we de visie 'ouderparticipatie als uitgangspunt' als vertrekpunt voor dit onderzoek. Ouderparticipatie als uitgangspunt verwijst naar een grondhouding waarin de organisatie en de begeleiders open staan voor de mening en houding van ouders en waarin dialoog met ouders centraal staat.

Een organisatie die de visie 'ouderparticipatie als uitgangspunt' ernstig neemt, zet in op de volgende elementen:

- De organisatie ziet ouders als de eerste opvoedingsverantwoordelijken van het kind. Ouders blijven, wat de situatie ook is, de ouders van het kind. Het CKG bevordert de loyaliteitsband tussen ouders en kind en doet wat het kan om te bouwen aan een veilige hechtingsrelatie.
- De organisatie werkt empowerend en krachtgericht met ouders. Dit betekent dat het CKG de zelfstandigheid van ouders tracht te vergroten en uitgaat van de sterktes, de krachten van ouders.
- De organisatie werkt aan een open dialoog met ouders. Begeleiders communiceren open en eerlijk met ouders.
- De organisatie streeft naar de ontwikkeling van een gelijkwaardige relatie tussen ouders en begeleiders. Ouders en begeleiders zijn partners die samen het beste voor hebben met het kind.
- De organisatie richt haar begeleiding vraaggericht in. Begeleiders vertrekken van de hulpvragen en doelstellingen die ouders stellen.

- De organisatie heeft aandacht voor de ondersteuning van ouders op pedagogisch vlak maar ook voor het versterken van het netwerk van ouders. De organisatie hecht belang aan de nazorg van gezinnen.
- De organisatie geeft inspraak aan ouders in de begeleiding van het kind, de werking van de leefgroep en van de organisatie.

EEN BEGELEIDERSHOUDING DIE VERTREKT VAN GELIJKWAARDIGE DIALOOG EN PARTNERSCHAP MET OUDERS

Het hebben van een visie is de eerste stap in het inzetten op ouderparticipatie. Cruciaal is dat deze visie zich vertaalt in een passende begeleidershouding. Wat in alle interviews centraal stond, was het belang van een positieve, uitnodigende en open basishouding van begeleiders als startpunt voor het werken aan ouderparticipatie.

Een begeleidershouding die vertrekt van een gelijkwaardige dialoog en partnerschap met ouders, vraagt van begeleiders dat ze zich open opstellen, dat ze authentiek zijn, dat ze aandacht hebben voor de krachten van ouders, dat ze zich niet opstellen als expert en alwetende en dat ze oog hebben voor de kwetsuren en de context van ouders.

In de volgende citaten brengen de begeleiders de verschillende aspecten van deze visie tot leven.

OPEN EN AUTHENTIEK

Interviewer: *Kennen ouders jou ook? Laat je je kennen? Vertel je ouders ook iets over jezelf?*

Leefgroepbegeleider: *Ja en neen. Ik probeer in die zin wel wat privé en werk gescheiden te houden. De meesten weten wel dat ik zelf ook een kindje heb en dat ik hier in de buurt woon. Meer ook niet. En de meesten weten ook wel, bijvoorbeeld ze horen dat wel van de kinderen, dat ik heel graag wandel en dat dat ook iets is dat ik heel vaak met hen, met de kinderen hier doe. Dat wel, ja... Dus een stukje weten ze wel van mij. Maar ik heb ook wel het gevoel dat dat voor ouders soms ook wel iets positiefs kan zijn. Als ik zeg: 'Ja, dat is inderdaad niet altijd gemakkelijk want mijn zoon doet dat soms ook op die manier'. En dat ze dan horen: 'Dat is zo niet alleen bij mij, dat gebeurt bij jou dan ook'.*

Interviewer: *Zo'n dingen vertel je dan wel tegen ouders?*

Leefgroepbegeleider: *Ja, ik heb zo ook het gevoel dat dat voor hen... ja... een stukje van mij als leefgroepbegeleider... dat ik wat menselijker dan ben.*

Interviewer: *Omdat je een kind hebt?*

Leefgroepbegeleider: *Ja, ja en omdat het soms ook eens fout loopt bij mij, en moeilijk loopt en dat het niet altijd van een leien dakje gaat.*

NIET ALWETEND

Teamcoach: *Ik denk dat we vroeger als hulpverleners vaak als alwetende naar een ouder keken van: 'Ik ken het antwoord, ik geef u het antwoord en jij voert het uit' en ik denk dat de ervaring geleerd heeft dat dat niet werkt. En door effectief naast ouders te gaan staan, ze beter te leren kennen, ze meer te zien, ze er meer bij te betrekken, kan je veel meer krachtgestuurd gaan werken...*

KRACHTGERICHT

Leefgroepbegeleider: *Mijn doel is om ouders even een rustpunt geven en langs de andere kant ook ouders terug wat sterken, te laten geloven in zichzelf.*

Interviewer: *En hoe doe je dat? Hoe probeer je dat te doen?*

Leefgroepbegeleider: *Ik merk vooral in het begin dat ouders heel snel denken en zeggen: 'Het lukt mij allemaal niet meer, dat doe ik allemaal niet meer goed'. En dan probeer ik vooral te zoeken: Op welke momenten lukt het nog wel. Bijvoorbeeld: 'Kijk, op dit moment heb je wel een leuk contact, ben je een leuk spelletje aan het spelen, dat is wel iets positiefs'. Ik probeer zoveel mogelijk naar de hele kleine dingen te zoeken om daar, kleine luchtballonnetjes aan te hangen waardoor ze toch weer wat meer hoop en een open kijk kunnen krijgen.*

Leefgroepbegeleider: *Ik vind gewoon al het feit dat ouders die stap durven zetten om naar hier te komen, is al een kracht. Want dat wil al zeggen dat ze even kunnen aangeven: 'Het is mij te veel, het lukt mij even niet en ik heb graag hulp daarin'. En dat is geen evidente stap om dat te kunnen zetten. Dus dat vind ik al een enorme kracht van ouders. Dat is ook meestal wel een beginpunt voor mij in een begeleiding en in een gesprek om dat al te gaan benoemen. Wat dat voor veel ouders al zo iets is van: 'Huh... dat is wel een rare inkijk om te zeggen van dat is een kracht'. Maar vaak maakt dat wel voor ouders ook een stukje... geeft dat ook een stukje ontlading van 'Ah, ik word hier niet negatief bekeken omdat ik mijn kind naar hier stuur bij wijze van spreken'. Dus ja, dat is het begin. En vaak daarna is het zoeken naar naar de kleine stapjes en daarin de krachten van ouders te gaan zoeken.*

MET OOG VOOR KWETSUREN EN CONTEXT VAN OUDERS

Gezinsbegeleider:
Meestal is het eerste dat wat die voelen dat ze... dat hun kind wordt afgenomen en dat ze geen goede ouder zijn... en dat ze hun kind niet meer mogen zien en... dan zijn ze wel heel erg gekwetst door... Maar dus daarom is het belangrijk dat als ze hier komen dat ze direct horen van 'Zie, jij zijt de ouder, jij beslist. Maar uw kind zit nu tijdelijk hier, dus we volgen het mee op'. En... ja, in hun ouderrol zijn ze vaak wel erg gekwetst en misschien daardoor soms heel onzeker.

Een organisatievisie en een begeleidershouding gaan hand in hand. Een visie die leeft in de organisatie wordt waargemaakt in een overeenkomstige begeleidershouding.

HOE IMPLEMENTEER JE DEZE VISIE EN HOUDING³?

1 De eerste stap bij het implementeren van een visie op ouderparticipatie is dat je de **medewerkers bewust maakt van de redenen waarom je kiest voor deze aanpak.**

Je kan hierbij verwijzen naar de maatschappelijke evolutie waarbij ouders belangrijke partners worden in de hulpverlening van hun kinderen. Nieuwe regelgeving kan ook een aanleiding zijn waarom je aanpassingen doorvoert. Belangrijk tijdens deze eerste stap is dat je in gesprek gaat met de begeleiders en aangeeft wat de **positieve effecten** van een aangepaste visie zijn. Begeleiders zijn geneigd om mee te stappen in verandering als ze duidelijk zien wat de meerwaarde is. Verhalen van collega's die een soortgelijke visie al implementeerden en daar positief over zijn, kunnen helpen om begeleiders te motiveren.

In CKG de Schommel is de nieuwe visie op ouderparticipatie in gang gezet door één nieuwe collega die in het team vertelde over hoe in de organisatie waar zij werkte de wondervraag positieve effecten genereerde bij de hulpverlening.

Al vanaf deze eerste stap is aandacht **voor inspraak en inbreng van medewerkers** belangrijk.

Directeur: *De eerste stap is zeker zorgen dat je mensen het willen doen hé. Want als je het*

oplegt van bovenaf: 'we gaan ouderparticipatie doen, punt uit, dat is nu beslist', dat gaat niet werken.

Stafmedewerker: *De begeleiders moeten er zelf achter staan.*

2 De tweede stap bij het implementeren van een visie op ouderparticipatie is het samenstellen van een klein team van mensen die verantwoordelijk zijn voor het doorvoeren van de wijziging. Dat is de **'leidende coalitie'** die het heft in handen neemt. Cruciaal is dat alle betrokken directeurs en de teamcoaches voluit achter de nieuwe visie staan en dat er een kleine groep van mensen is die de visie herformuleert en in de organisatie ambassadeur wordt van deze verandering.

CKG de Schommel stelde een werkgroep ouderparticipatie samen. De pedagogisch verantwoordelijke en een aantal begeleiders kregen structureel tijd vrij om na te denken over ouderparticipatie.

3 Het **communiceren van de visie** is een stap die vanaf de start van het veranderingsproces tot het einde belangrijk blijft. De visie moet je in pakweg vijf minuten helder kunnen uitleggen in een duidelijke en eenvoudige boodschap. Door één keer de visie aan je team te communiceren, blijft deze niet hangen. Neem regelmatig de tijd om de boodschap te herhalen, gebruik verschillende fora en verschillende communicatiemiddelen om de visie over te brengen. Het kan een

³ Deze en de volgende paragraaf zijn gebaseerd op de acht fasen van verandering zoals beschreven in Kotter, J. (2012). *Leading change*. Harvard Business Review Press.

vast agendapunt zijn op de teamvergadering bijvoorbeeld maar ook aan bod komen tijdens een personeelsdag of een teambuildingsdag en in individuele gesprekken met teamleden. Je kan de visie op de website vermelden, je kan ze op mail zetten, je kan ze visueel weergeven en bijvoorbeeld op posterformaat in de gang van het CKG hangen.

Je communiceert als directeur, stafmedewerker en teamcoach de visie niet alleen met woorden maar ook met daden. **Zelf het goede voorbeeld** geven is een sterke vorm van inspiratie voor begeleiders. De rol van de teamcoach is hierbij van groot belang.

Pedagogisch coördinator: De visie is in ons team geïmplementeerd door de visie in de eerste plaats aan de mensen toe te lichten en hier als teamcoach een voorbeeldfunctie in op te nemen. Het handelen van de teamcoach moet doordrongen zijn van deze nieuwe visie.

Cruciaal tijdens het communiceren is de **inbreng van medewerkers**. Communicatie vraagt om tweerichtingsverkeer waarbij medewerkers feedback geven en nieuwe ideeën maar ook verzuchtingen kunnen aanbrengen.

Wijs ook telkens op de **positieve effecten** van de nieuwe visie.

Pedagogisch coördinator: De leefgroepbegeleiders ervaren zelf dat deze visie haar vruchten afwerpt: er is een beter contact met de ouders, het vertrouwen van ouders voor de leefgroepbegeleiders groeit en creëert ruimte om ook inhoudelijk met ouders aan de slag te gaan.

4 Om de visie op ouderparticipatie echt ingang te laten vinden in de organisatie is een **breed draagvlak** nodig. De organisatie moet de vaardigheden van medewerkers die horen bij de nieuwe visie en houding versterken. Dit kan door vorming aan te bieden.

In de Schommel kregen alle medewerkers een training over de visie van Gezin Centraal. Medewerkers kregen ook vorming over communiceren met ouders.

Directeur: En soms is dat ook wel... heeft die ouderparticipatie al wat spanningen veroorzaakt. Maar je moet je mensen vormen om dat baas te kunnen. We hebben ook heel wat vormingen gegeven over communiceren en bijvoorbeeld een ouder die agressief communiceert naar u, als begeleider, hoe... ja daar schrik je wel even van en dat kan wel wat onveiligheid geven... Maar hoe kantel je dat gesprek dan? Dus je moet de begeleiders daar ook wel wat in vormen. Dan worden ze zelfzekerder. En als ze zelfzekerder worden, dan wordt het ook weer leuker. Want als je daar bang staat voor een groep ouders waarvan je denkt: 'Seffens ontploft dat hier'. Dat is niet leuk werken. Dat geeft ook stress en dat is ook niet de bedoeling. Vorming is zeker ook een groot aspect geweest.

Een draagvlak creëer je door een **dialogoog** op te starten met je personeel over de visie, door in overleg te gaan met je medewerkers, door de nieuwe visie keer op keer te bespreken op de teamvergadering en ook op andere momenten creëer je betrokkenheid. Het is hierbij cruciaal om **tijd te nemen** om de visie en houding te laten groeien.

Stafmedewerker: *Dat is een proces van jaren. Je kan niet van vandaag op morgen zeggen: 'En dat is nu onze nieuwe visie op ouders en we gaan dat vanaf vandaag zo doen'. Als mensen daar niet in kunnen groeien en hun zeg in kunnen krijgen.*

Oog en oor hebben voor de medewerkers en hen ruimte geven om hun weg te zoeken zijn belangrijke krachtlijnen. Door te luisteren naar de ideeën en de verzuchtingen van de begeleiders en als het nodig is bij te sturen, wordt de visie ook iets echt van hen.

Leefgroep/gezinsbegeleider: *Ja, ik vind dat wij daar wel enorm in gegroeid zijn de laatste jaren. In het begin, denk ik, als die eerste dingen van ouderparticipatie aan bod kwamen, had iedereen toch wel wat twijfels of bedenkingen. Maar ondertussen denk ik dat, ja, iedereen daar wel zo een beetje zijn weg in gevonden heeft. En dat dat wel gedragen wordt. Ook als er bijvoorbeeld moeilijkheden zijn, en wij melden dat, dan wordt daar wel, ja, dan wordt er wel geluisterd naar ons. Dat idee hebben we wel. Want het is niet altijd even gemakkelijk, ouders in de leefgroep, dat is ook en daar wordt wel rekening mee gehouden.*

Ouderparticipatie in de praktijk brengen, ouders toelaten in de leefgroepen is voor begeleiders niet altijd evident. De bijna voortdurende aanwezigheid van ouders in de groepen, legt extra druk op de begeleiders. Ook individuele contacten met ouders verlopen niet altijd van een leien dakje. Daarom is het belangrijk om alle begeleiders te ondersteunen wanneer zij vragen hebben of moeilijkheden ondervinden.

Teamcoach: *Ik denk dat de teamvergaderingen daar heel belangrijk voor zijn zodat iedereen daar zijn idee over kan zeggen, dat iedereen zijn frustraties kan uiten: 'Dit lukte mij niet, dat was me teveel, dat lukte mij wel goed.' Ervaringen uitwisselen. Samen met de gezinsbegeleider daar ook over praten, elkaar ondersteunen eigenlijk.*

In CKG Kapoentje is er wekelijks formeel casusoverleg met directeur en medewerkers. Om de twee weken is er een externe auditor bij dit overleg aanwezig. Deze externe input wordt door medewerkers en directie gewaardeerd.

Een draagvlak creëer je ook door de **taal** die je gebruikt in je organisatie aan te passen aan de nieuwe visie op ouderparticipatie. Dit betekent dat je de documenten aanpast aan de nieuwe visie en dat ook de gesproken taal aansluit bij deze visie. Je schrijft en spreekt bijvoorbeeld niet meer in de eerste plaats over problemen bij ouders maar over krachten.

CKG Good Engels heeft het ondersteuningsplan volledig aangepast aan de nieuwe visie op ouderparticipatie. Het ondersteuningsplan vertrekt nu van de doelstellingen die ouders aanbrengen en de vragen zijn gebaseerd op de visie van Signs Of Safety.

CKG De Schommel heeft alle documenten gescreend en aangepast aan de nieuwe visie. Zij hebben het agogisch en pedagogisch plan samengebracht tot één gezinswerkplan waarvan heel het gezin werkt.

De teamcoaches blijven voortdurend **zelf het goede voorbeeld** geven en sturen medewerkers bij. Begeleiders die weerstand vertonen, pak je best aan door hun gevoel te erkennen, door te luisteren naar hun verhaal maar tegelijk te blijven vasthouden aan de verandering en hen daarin te ondersteunen.

5 Bij het implementeren van de nieuwe visie en houding is het belangrijk om niet te veel tegelijk te willen doen. In kleine stapjes werken en **korte-termijn successen** in de kijker zetten, helpt de medewerkers om het voordeel van de nieuwe visie en houding te blijven zien.

Eén van de eerste acties die CKG de Schommel opzetten over ouderparticipatie was de organisatie van een activiteit voor personeel, ouders en kinderen. Dat was leuk en het succes ervan motiveerde het team om het volgende jaar een gelijkaardige activiteit te organiseren.

Zet de positieve effecten van het samenwerken met ouders in de kijker, geef positieve feedback die je van ouders krijgt door aan het team, wijs op hoe leuk kinderen het vinden als hun ouders op bezoek komen en laat je medewerkers vertellen hoe het samenwerken met ouders hun job interessanter gemaakt heeft.

Pedagogisch coördinator: Begeleiders hebben aan de lijve ondervonden dat de nieuwe visie zijn vruchten afwerpt. Er is een beter contact met de ouders. Het vertrouwen van de ouders in de leefgroepbegeleiders groeit en dit creëert ruimte om ook inhoudelijk meer met de ouders aan de slag te gaan. De begeleider staat niet meer als alwetende begeleider tegenover de

ouder maar staat naast hem, zij aan zij. Ouders kennen hun kind het best en kennen ook hun eigen mogelijkheden en beperkingen het best.

6 Het implementeren van een nieuwe visie en houding heeft tijd nodig en vasthoudendheid van de 'leidende coalitie'. Vaak vallen veranderingen stil vooraleer ze volledig in de cultuur van de organisatie verankerd zitten. Dat kan je tegengaan door **steeds nieuwe stappen te introduceren** zodat je de aandacht en de betrokkenheid van de teamleden vast blijft houden. In de CKG's zien we duidelijk dat het implementeren van de nieuwe visie en houding geen lineair proces is. Het is een **dynamisch proces**, een voortdurend evalueren en zoeken naar verbeteringen. Soms betekent dit ook dat je veranderingen moet terugschroeven.

Wat opvalt in de Schommel is dat de praktijken van ouderparticipatie bijvoorbeeld de aanwezigheid van ouders in de leefgroepen, de werking van het Touterke voortdurend geëvalueerd en verbeterd worden. De visie en basishouding is een vaststaand gegeven maar hoe dat in de praktijk vorm krijgt, is flexibel.

Directeur: Je moet zeker ook aan medewerkers altijd zeggen: 'We gaan dit doen, maar we evalueren dit ook. Bijsturen kan, maar we gaan wel aan de slag. We gaan wel even moeten springen, maar we gaan jullie ook wel horen als er iets is'. Zoals nu. Als de begeleider zeggen: 'Dit is te druk' dan moet je ook wel vanuit het beleid zeggen: 'Ok, dan gaan we wat bijschroeven'. Want anders gaan mensen afhaken en niet meer gemotiveerd zijn.

HOE VERANKER JE DE VISIE EN HOUDING IN DE CULTUUR VAN JE ORGANISATIE?

De laatste en moeilijkste fase is het verankeren van de nieuwe visie en houding op ouderparticipatie in de cultuur van het CKG. Een organisatiecultuur verander je niet zomaar. Dat vraagt veel tijd en aandacht.

Je kan niet zeggen: ik ga de cultuur veranderen. Je moet eerst het gedrag en de houding veranderen en dan volgt als moeilijkste en laatste stap de verandering van de organisatiecultuur.

Het verankeren in de cultuur doe je door zorgvuldig alle bovenstaande stappen te doorlopen en:

- door voortdurend te communiceren over de voordelen van de nieuwe visie op ouderparticipatie.
- door de oude manier van omgaan met ouders niet te ontkennen of af te breken maar te praten over waar de oude cultuur vandaan komt en hoe deze niet langer hulp biedt.

Tips in deze fase zijn:

- Zet de nieuwe visie op papier.
- Neem de houding die je van medewerkers verwacht, op in je visie. Concretiseer deze houding en communiceer duidelijk aan je medewerkers dat je deze houding van hen verwacht. Omschrijf de houding niet te strak zodat de begeleiders voldoende vrijheid hebben om zelf de houding concreet te maken.
- Neem de veranderingen op in je kwaliteitshandboek.
- Integreer de visie en houding in je evalu-

atiesysteem van medewerkers. Heb bij de sollicitatieprocedure veel aandacht voor de houding die je van medewerkers verwacht.

- Soms betekent het verankeren in de cultuur van de nieuwe houding dat je mensen die echt niet mee willen of mee kunnen, moet ontslaan.

Om de visie in de cultuur te verankeren, is het belangrijk dat nieuwe medewerkers geselecteerd worden op hoe ze kijken naar ouders. In CKG Kapoentje hebben alle medewerkers minimum een A2 en liefst bachelorniveau. Medewerkers met een diploma kinderverzorging die al in het CKG werken, hebben zich bijgeschoold. Daarnaast is er een grondige selectieprocedure. De directie denkt erover na om ook ouders te betrekken bij de selectieprocedure.

Pedagogisch directeur: *We hebben een hele zware sollicitatieprocedure. Dat is niet van de poes, al zeg ik het zelf. Mensen moeten al vier keer komen voordat ze aangeworven worden. Die worden zeer sterk bevraagd van: 'Hoe kijken jullie naar ouders? Hoe kijken jullie naar gezinnen?'. Hebben ze voldoende kennis over nieuwe gezinsvormen?*

De nieuwe visie en houding op ouderparticipatie is ingebed in de cultuur van je organisatie als medewerkers het heel gewoon vinden dat ze vertrekken vanuit deze visie en houding. Ze stellen de uitgangspunten ervan niet meer in vraag. Iedereen is doordrongen van de meerwaarde van de visie en houding.

Leefgroepbegeleider: *Ik denk dat de organisatie*

ondertussen wel... mijn verantwoordelijke wel weet hoe dat wij ouders betrekken en dat die dat wel op dit moment wel ok vindt. Ik denk, moesten we het nu niet doen, de ouders betrekken, dan zouden we daar wel op gewezen worden. Maar ik denk dat we dat ondertussen wel gewoon voldoende doen, ja. We zijn dat gewoon nu hè. Dat wordt niet meer in vraag gesteld.

NODEN VAN BEGELEIDERS BIJ HET IMPLEMENTEREN EN VERANKEREN VAN DE VISIE EN HOUDING

Begeleiders willen:

- **dat je weerstand ernstig neemt.**
Inzetten op ouderparticipatie en een begeleidershouding gericht op gelijkwaardige dialoog betekent voor begeleiders dat hun job inhoud verandert. Het is heel normaal dat zij daarvoor niet direct te vinden zijn. Luister naar hun argumenten en bedenkingen en pas indien nodig aan.
- **inbreng in het veranderingsproces.**
Begeleiders geven graag feedback. Invoeren van een verandering mag geen eenrichtingsverkeer zijn.
- **vertrouwen krijgen en ruimte om zelf in te vullen hoe ze ouderparticipatie willen aanpakken.**
- **ondersteuning en vorming krijgen.**
- **garanties dat de werking van de leefgroepen en het welbevinden van het kind niet in het gedrang komt.**
Teveel ouders tegelijkertijd in de leefgroep zorgt voor teveel drukte voor sommige kinderen. Het belang van de kinderen mag niet uit het oog verloren worden.

Bij het implementeren van een nieuwe visie en houding op ouderparticipatie hou je rekening met de context van je eigen organisatie. Begin klein met enkele activiteiten voor ouders maar eindig groot. Stel geen onhaalbare doelen en hou rekening met de bereikbaarheid van je organisatie voor ouders met de middelen die je voorhanden hebt.

A close-up, artistic photograph of a person's eye and hand. The eye is looking towards the left, and the hand is visible at the bottom, with fingers slightly curled. The lighting is dramatic, with strong highlights and deep shadows, creating a sense of focus and intensity.

DEEL 6: WAT BETEKENT DE VISIE VAN OUDERPARTICIPATIE ALS UITGANGSPUNT OP DE WERKVLOER VAN HET CKG?

We weten nu wat een visie en houding gebaseerd op 'ouderparticipatie als uitgangspunt' kan inhouden en hoe deze kan ingebed worden in de organisatie. In dit laatste deel gaan we in op wat deze visie concreet betekent op de werkvloer. Door voorbeelden en citaten uit de CKG's maken we de visie levend in de praktijk.

OUDERS ALS EERSTE OPVOEDINGS- VERANTWOORDELIJKEN

Ouders blijven de eerste opvoedingsverantwoordelijken van het kind. Dat houdt in dat begeleiders ouders zoveel mogelijk betrekken bij de opvoeding van het kind. Ouders vinden het heel belangrijk dat ze sommige beslissingen zelf mogen nemen. Dat kan in ogenschijnlijk kleine zaken zitten zoals zelf de kleding van kinderen wassen. Maar ook bijvoorbeeld in het kiezen van een dokter.

Teamcoach: Onze visie is wel dat we zoveel mogelijk onze ouders willen blijven betrokken houden op hun kinderen. Wij doen dat bij alle mogelijke informatie die we beschikken over de kinderen zoals schoolse informatie, medische informatie, dat wij constant contact opnemen met de ouders en dat wij hen ook uitnodigen om al die taken op te nemen. Dus als er oudercontact is, gaan we eerst afchecken of dat zij het eventueel zien zitten om naar het oudercontact van de school te gaan. Zijn er medische onderzoeken, gaan we ook altijd eerst aan de ouders vragen: 'Kijk, zie jij het zitten om te gaan.' Als ze niet alleen kunnen gaan, gaan we samen met hen. Dus we willen hen eigenlijk zoveel mogelijk blijven betrokken houden bij de leefwereld van hun kind ook al is voor sommige kinderen het perspectief naar huis niet meer van tel, dat ze sowieso georiënteerd worden naar ergens anders toe, blijven wij toch investeren om de ouders zoveel mogelijk daarbij te betrekken.

Als ouders op bezoek zijn, nemen zij de opvoeding in handen. Begeleiders springen indien nodig dan bij maar op dat moment is de ouder aan zet.

Interviewer: *En hoe doe je dat dan concreet? Die ouders toch nog in hun ouderrol laten?*
Leefgroepbegeleider: *Ik denk vooral op die bezoekenmomenten als ze hier zijn, zowel in die vrije als die begeleide momenten zijn zij diegenen die ook in eerste instantie gaan reageren naar de kinderen toe. En dat we op zo'n momenten ook wel effectief, ook naar kinderen toe, zeggen van: 'Kijk dat is ook wel je belangrijkste persoon en dat blijft ook zo.'*

Door een open-huis beleid te voeren, kunnen de ouders ten volle hun opvoedingsverantwoordelijkheid waarmaken.

In CKG Kapoentje kunnen ouders van 's ochtends tot 's avonds 20u. binnenlopen. Ze kunnen bij elke verzorging van hun kind helpen.

KRACHTGERICHT EN EMPOWEREND WERKEN

Krachtgericht en empowerend werken met ouders betekent dat je als begeleider uitgaat van de sterktes van ouders en niet focust op de problemen die ze ondervinden. Door ouders positief te benaderen geef je hen zelfvertrouwen, iets wat ze heel erg kunnen gebruiken.

Teamcoach: *En ik ondervind door meer naar de positieve dingen te kijken in begeleidingen, dat ouders vaak dat negatieve ook gemakkelijker aanvaarden. Wij starten echt bijna altijd met te benoemen wat dat er goed loopt en niet alleen op overlegmomenten, maar ook in de leefgroep, van 'Amaj, hij is zo blij om u te zien' en 'Het was een leuk bezoek'. Dat maakt het geven van negatieve boodschappen echt wel veel gemakkelijker.*

Pedagogisch coördinator: *Ja, want wat dat A. bijvoorbeeld niet gezegd heeft, is dat ik ook bij hen weet.' Zij hebben pluimen voor de ouders, en daar schrijven zij ook soms complimenten op. En die leggen ze in de ouders, in hun bakje, en dan, zo van 'Goh, jij hebt dat goed gedaan'. Voor ouders is het ook niet gemakkelijk om complimenten te geven, niet te krijgen, maar ook niet te geven. Dus door het zelf als leefgroepbegeleider te doen en ouders complimenten te geven, hopen we dat ze dat op een bepaald moment ook naar hun kind kunnen... Ik vind dat ook wel belangrijk. Dat we ouders positief benaderen en zeggen 'Hey, jij staat hier wel hé, en ik weet dat het wreed moeilijk is om hier te staan, maar je staat er wel'. En inderdaad, het is misschien één keer op een week, maar voor die mevrouw of die man is dat ontzettend veel in de situatie dat die zit. En dat zien we, dan proberen we dat ook te zeggen van 'Komaan, je hebt hier wel gestaan en dat apprecieer ik', of je bent twee weken niet geweest en je staat daar plots: 'Ik ben blij dat je er bent', en niet beginnen van 'Zeg, waar heb jij twee weken gezeten?'. Dus eigenlijk starten van 'Amaj, awel ik ben blij want uw kind gaat super blij zijn dat je er bent terug'. En dan kan je achteraf vragen van 'Goh, hoe zit het, wat is er geweest?', maar we gebruiken wel de insteek om ouders niet al bijna terug de deur te wijzen ... Ik kan mij voorstellen als je niet komt en je weet van 'Ik ga nu terug kunnen gaan en ze gaan direct beginnen zagen', alle, dat proberen we dan zo...*

In CKG Kapoentje worden ouders niet gecontroleerd maar worden ze wel aangemoedigd om bepaalde stappen te nemen. Dat werkt empowerend.

An: *Dit CKG is vrijwillig en stelt geen eisen, maar 'lichte dwangetjes'.*

Interviewer: *En kan je dat uitleggen, wat dat dat is, die lichte dwang?*

An: *Ik ben momenteel thuis als zieke. En P. (directeur) heeft me lichtjes gedwongen om een opleiding te beginnen. Om weer een beetje, financieel beter te worden.*

Interviewer: *Hoe doet hij dat dan?*

An: *Dan zegt hij: 'Maar kun je dan echt niet meer gaan werken?' En toen ben ik beginnen denken: 'Wat kan ik doen? Ja, dat zou wel iets zijn.' En dat kan ik. En toen begon ik te zoeken op internet en toen ja, heb ik wat gevonden.*

Directeur: *Ik denk dat ik dat hier wel mag zeggen. (tegen An) Jij was al zodanig ontgoocheld in al wat dat hulpverlening was, dat je niet meer geloofde dat je nog door iemand kon worden geholpen. Dus hebben we jou inderdaad wel een beetje met de kneukels in de rug zo'n beetje vooruit geduwd, tot dat je voelde van 'Tiens, 't gaat hier wel lukken'. En dan was je weer gelanceerd.*

OPEN DIALOOG

Een open dialoog aangaan met ouders betekent in de eerste plaats dat ouders zich welkom voelen in de leefgroep. Begeleiders spreken ouders vriendelijk aan, proberen met de ouders een vertrouwensrelatie op te bouwen, luisteren naar hen en geven erkenning aan de gevoelens van ouders.

Leefgroepbegeleider: *Ik vind dat dat zeker hoeft, praten met ouders, dus ik probeer daar zeker in te investeren, maar ik probeer dat wel op hun tempo te doen. Het is niet dat ik mij dan opdring, maar ik nodig ze wel elke keer uit om... om hun verhaal te doen, om te praten over thuis*

en hoe langer dat ge elkaar ziet, hoe vlotter dat dat dikwijls ook wel gaat.

Leefgroepbegeleider: *Tegenover ouders die in weerstand zijn, tonen we vooral begrip. 'We weten dat je boos bent en dat het niet leuk is.' We proberen ook moed te geven. De erkenning blijft op het eerste moment het belangrijkste: 'We begrijpen dat het moeilijk is en we begrijpen dat het allemaal zwaar is maar toch houden we belang aan eerst een stabiele situatie vooraleer het kan worden opgebouwd'.*

Alle CKG's die we bezochten, benadrukken de noodzaak van open en eerlijke communicatie met ouders. Vroeger was het vaak enkel de gezinsbegeleider die met de ouders praatte en de moeilijkere boodschappen bracht. In de visie 'ouderparticipatie als uitgangspunt' zien de leefgroepbegeleiders meer dan de gezinsbegeleiders de ouders bezig met de kinderen en geven de leefgroepbegeleiders zelf rechtstreeks feedback aan de ouders.

Teamcoach: *En de leefgroepbegeleiders krijgen die verantwoordelijkheid ook meer. Vroeger als er moeilijkere boodschappen moesten gegeven worden, was dat door de teamcoach of gezinsbegeleider en nu verwachten wij meer en meer van: 'Speel kort op de bal'. Zie je iets in het leefgroepgebeuren dat je denkt van: 'Oei, dat loopt moeilijk of ik moet daar iets van zeggen', doe dat ineens, bespreek dat tijdens uw contact met die cliënten, dat dat niet op een formeel gesprek moet gebeuren.*

Pedagogisch coördinator: *Dat appreciëren ouders ook wel veel meer. Want ja inderdaad, als dat echt via via, en 'Ah, er is over gesproken'... terwijl als je op dat moment zegt van 'Oei, pas op', ik zeg nu maar, ik ga nu een voorbeeld*

geven dat je zegt van, een mama die het kind niet goed vasthoudt en het hoofdje hangt daar. Dat je dan zegt: 'Oh, je moet een beetje oppassen dat je het hoofdje ondersteunt, want hé, zeker als baby'tje is dat belangrijk', ik zeg nu maar iets. Terwijl als dat dan in een overlegmoment door een gezinsbegeleider gebeurt van 'Goh, wij hebben gehoord dat je in de leefgroep'... dus dat is voor ouders heel anders.

GELIJKWAARDIGHEID

De begeleider stelt zich niet op als alwetende, geeft geen goede raad of toch zo weinig mogelijk. De begeleider doet een stap terug en laat ouders voelen dat ze er mogen zijn en dat ze samen zoeken naar een werkzame aanpak.

Leefgroepbegeleider: *Als je vanaf het begin - dat is mijn gevoel vooral hé - als je van bij het begin zegt van: 'Je kan beter zo', of 'Je kan het beter zo aanpakken', of 'Ik zou het niet zo doen' Ja, dan bots je gewoon op weerstand. Als je ouders wel wat ruimte geeft om hun verhaal te doen en als je dan zegt van: 'Ah ja ja, in de groep doen we het soms op die manier en we merken dat dat bij hem op die manier wel gaat' dat ouders veel meer, ja, veel vatbaarder zijn om dat op te pikken. Dan ga je, heb ik het gevoel, veel minder dingen opleggen maar dan ga je veel meer zeggen van: 'Ja, ik weet het niet bij mij werkt het soms zo. Misschien bij jou ook maar misschien ook niet'. Je laat het veel meer open en daardoor geef je ouders ook de ruimte om het uit te proberen en te experimenteren en dan kom je veel verder lijkt mij.*

VRAAGGERICHT

Vraaggericht werken met ouders betekent dat je vertrekt vanuit de doelstellingen van ouders. Ondersteuningsplannen worden zo opgesteld dat de noden en doelen van ouders eerst aan bod komen. Vraaggericht werken betekent ook dat ouders aanwezig zijn op alle overlegmomenten en dat er naar hun noden wordt geluisterd.

Pedagogisch directeur: *Vroeger werden de ondersteuningsplannen door de gezinsbegeleider gemaakt terwijl dat nu ouders dat samen met de gezinsbegeleider maken. Zij zijn deel van hun proces en vroeger schreven wij het proces, van: 'Zo, daar gaan we naartoe', en wel daar gesprekken met ouders over. Maar nu is het echt met de ouder van: 'Kijk, wat vind jij? Wat vind jij dat goed gaat? wat vind jij dat niet goed gaat? En waar wil jij nog aan werken?' Met het opzicht om naar huis of als er een ander perspectief zou zijn, hoe kunnen we dat toch zo goed mogelijk laten lopen voor uw kind, voor uzelf, als gezin?'*

CKG Kapoentje overlegt niet met externe diensten over het kind, zonder dat de ouders aanwezig zijn of ten minste gevraagd worden aanwezig te zijn. Hierin zijn ze zeer principieel.

AANDACHT VOOR PEDAGOGISCHE BEGELEIDING VAN DE OUDERS, VOOR HET VERSTERKEN VAN HUN NETWERK EN VOOR NAZORG

Gezinsgericht werken betekent de situatie van ouders in zijn geheel aanpakken: werken aan de opvoedingsvaardigheden van ouders maar ook hun netwerk versterken en nazorg bieden.

In CKG Kapoentje gaat de directeur of gaan medewerkers met de ouders vaak mee naar de rechtbank of naar andere overlegmomenten met diensten. Ook als de begeleiding in het CKG afgelopen is, kunnen ouders nog een beroep doen op het CKG. Dit maakt deel uit van de familiale sfeer van het CKG en ouders appreciëren dat.

An: *Wat dat er hier ook is, bijvoorbeeld, als je naar een dienst moet, mag je altijd vragen aan één van hen: 'Wil je alsjeblieft meegaan als verouwenpersoon?'*

Eric: *Of ze stellen het zelf voor.*

An: *Ik zit niet meer onder begeleiding van 't Kapoentje, ik zit nu bij een andere begeleidingsdienst, maar H. gaat altijd nog mee naar 't VAPH omdat zij dat heeft opgestart en omdat ik liever heb dat zij meegaat dan de nieuwe begeleiding, omdat we een betere band hebben. En omdat ze ook het dossier kent. 't Is niet omdat je hier gestopt bent met al je ambulante en residentieel en mobiel en wat is het allemaal dat ze je volledig links laten liggen.*

Ook continue telefonische bereikbaarheid past hierin. Ouders vinden dit zeer belangrijk.

CKG Kapoentje is 24u op 24u telefonisch bereikbaar voor ouders.

Marleen: *Maar ik weet bijvoorbeeld, als het overloopt, of als je echt niet meer kunt, dan bel je naar hier. Ik moet zeggen, dat is echt. Dat is wel belangrijk. En dat is niet om te vragen 'Hoe is 't? En wat voor weer is 't? En zullen we een tasje koffie gaan drinken?'. Dat is voor mij, dat zijn voor ons toch wel belangrijke dingen op dat moment.*

INSPRAAK

In de begeleiding van het kind: de aanpak van de hulpverlening en begeleiding mee bepalen. In de leefgroep: oudervergaderingen om ouders inspraak te geven in de werking van de leefgroep.

In de organisatie: in CKG Kapoentje participeren ouders wiens kinderen vroeger in begeleiding waren aan de Raad van Bestuur.

In de CKG's waar inspraak is, zien we dat ouders ook initiatieven tot verandering nemen. Vaak gaat het om kleine aanpassingen maar in CKG Kapoentje bijvoorbeeld zien we dat er ook grotere projecten worden georganiseerd, bijvoorbeeld de kinderspeelruimte.

Door ouders inspraak te geven, werk je tegelijkertijd ook aan hun zelfvertrouwen.

An: *Wat dat hier ook is, als je met een idee komt en je ziet dat dat wordt uitgewerkt.*

Directeur: *Dat heb jij ook al meegemaakt, he.*

An: *Ja*

Interviewer: *Wat doet dat dan?*

An: *Dan voel je eigenlijk van: 'Goh, 't is toch gelukt. 't Is kunnen. Ik heb het toch gedaan. 't Is gepasseerd en ...'*

Eric: *Voldoening.*

Dit alles **op maat van de individuele ouder**. Ouders wiens situatie te stresserend is, moet je ook gerust kunnen laten. Niet-participeren mag, maar de begeleiders doen veel moeite om alle ouders in beeld te houden.

Leefgroepbegeleider: *En de ouders die, je hebt ook kinderen waarvan de ouders niet meer in beeld zijn of die we amper horen. Ook daarvoor wordt er ook veel moeite gedaan om toch de band dan op afstand toch wat te bewaren en fotoboeken of een, ja, wordt er met de kinderen toch wel... Erover gepraat en die verdwijnen niet zomaar. 't Is niet omdat zij uit beeld verdwijnen dat wij geen moeite meer doen om ze toch op één of andere manier aanwezig te laten zijn, hé. Ook al is het dan niet fysiek.*

Teamcoach: *Ja, maar het is niet zo evident in een residentiële werking, merken we. Maar we blijven daarop inzetten omdat natuurlijk onze ouders, ja er is veelheid aan problemen. En vaak, die opvoeding loopt niet goed, of er kan niet genoeg aandacht naar de kinderen gaan omdat er zoveel andere zaken zijn. En heel vaak zijn die ouders daar nog niet aan toe om dat te doen. De andere problemen zijn zo groot, dat ze zo blij zijn: 'Hij is hier en hij is hier goed, en er moet nog zoveel andere dingen geregeld worden', dat dat soms wat te veel was. Naar hier komen, dan nog eens naar het OCMW, dan nog eens een huis, dan dit... Dat ouders soms ook aangaven van 'Ik wil ook efkes wel rust'.*

Interviewer: *En wat is de visie daarover, als die ouders nu tijdelijk zeggen, of zeggen van 'Het gaat nu niet'? Proberen jullie dat dan toch wat te forceren?*

Teamcoach: *Ik denk, wat dat we altijd doen is, dat we wel, dat er het contact met het kind hier moet zijn, hé en dat dat heel belangrijk is en dat wordt altijd zo goed mogelijk bewaakt dat dat kan doorgaan. Maar dat ze ook gewoon met hun kind in de zetel mogen zitten, in een boekje kijken of wat tv kijken ...*

HUMOR

*Ik probeer altijd zo een beetje met humor te werken. Vooral bij onze ouders die wat zwakker begaafd zijn, vind ik dat humor echt wel heel goed helpt. Ik ga niet zeggen, niet mee lachen, maar plots echt wel proberen de sfeer een beetje om te draaien of een keer een schouderklopje en zeggen: 'Komaan, allez, je bent hier nu voor je kindje. We gaan er nog iets leuks van maken'. Ik probeer echt zo'n beetje... want voor ons is het niet leuk als het bezoek niet goed verloopt, voor de kinderen helemaal niet als die dan niet met een goed gevoel naar hun bedje moeten 's avonds is dat echt wel...
Ik denk dat een hele hoop collega's dat ook wel proberen om het zo leuk mogelijk te houden.*

KOFFIE ZETTEN WELKOM HETEN

Ik zou als tip geven dat je altijd koffie moet zetten tegen dat de ouders komen. (lacht) Ze zijn daar redelijk op gesteld dat als ze toekomen, je meteen vraagt of ze koffie willen en vraagt 'Hoe is het?' De eerste keer dat ik geen koffie zette, dat ze vroegen 'Is er geen koffie?!' en ik zo 'Ahja oei, ik ga vlug koffie zetten he.' Het klinkt misschien belachelijk maar voor hen is dat echt belangrijk. Dan zijn ze al op hun gemak gesteld en dan vraag ik altijd 'Hoe is het?' Zo eens bij hen gaan zitten, zou ik als tip geven. Een beetje toenadering zoeken. Zeker de eerste keer en als tweede keer zou ik dan diepere vragen stellen.

LUISTEREN EN ERKENNEN

Wat dat volgens mij werkt is het vertrouwen krijgen van ouders en dat doe je vooral vind ik door heel veel te luisteren en heel veel erkenning te geven. Wat dat er niet werkt is denk ik als wij met onze regeltjes afkomen en zeggen: 'Zo en zo zal het zijn, punt'. Allez ja, dat werkt volgens mij niet.

En hoe dat dat gegroeid is? Ik denk nu dat was een mama die ook heel veel verdriet had in het begin. Dat jongetje had ook heel veel verdriet. Dat was een heel klein mannetje, drie jaar, die moest dan hier komen. Dat was heel moeilijk, ook voor die ouders, en ik weet die eerste bezoeken stond ik gewoon bij die mama stil bij haar verdriet en dan vroeg ik gewoon 'Hoe gaat het met je?' en heel veel erkenning heb ik ook aan die gegeven ...

Interviewer: Zij had zoveel verdriet omdat dat kind weg was?

Leefgroepbegeleider: Omdat dat kind naar hier moest komen, had ze heel veel verdriet. Wat ook begrijpelijk is. Dat jongetje was tot drie jaar bij haar constant geweest dus ... en dan heb ik heel veel erkenning gegeven aan die mama, heel veel geluisterd die eerste gesprekken, dat ik soms na een huisbezoek

naar huis reed en dat ik dacht: 'Oei wat heb ik nu gedaan? Heb ik enkel maar geluisterd?'

NIET JE EIGEN VISIE OPDRINGEN

Wat dat werkt is zo eerlijk mogelijk zijn, zo transparant mogelijk zijn. Wat werkt niet is: ja, je eigen visie gaan opdringen. Wij gaan altijd proberen om zoveel mogelijk vanuit de ouder te laten komen, dat je vraagstelling zodanig gaat stellen dat je geen advies geeft maar dat ze eigenlijk zelf tot een antwoord komen. Ik denk dat dat het meest werkzaam is.

En dan is er koffie!

**Tips
van begeleiders
aan begeleiders
om een band
met ouders
op te bouwen.**

GEDULD HEBBEN EN JE BESCHIKBAAR STELLEN

Voor mama, ze zijn hier wel omdat ik me nog niet goed voel, maar... ja.... Ik wil ze ook liever thuis hebben. Dus ze probeert er het beste van te maken maar je kan niet alle dagen die visie houden van ik moet er hier het beste van maken en dit is op dit moment het beste. Maar ik merk wel dat mama, gewoon omdat ik ze daarin wat tijd geef langs de andere kant dat ik ook wel zeg van: 'Ja als er iets is, vertel het maar', of 'Oei ik zie dat het vandaag wat moeilijker is of ik heb gehoord dat'... dat maakt toch dat die band toch wel wordt opgebouwd. En dat ze soms ook wel met dingen komt waarmee dat ze het moeilijk heeft ook al heeft ze niet altijd evenveel vertrouwen of denkt ze van 'Oei, nu hebben jullie weer dat gedaan en dat is niet wat ik had verwacht'. Toch twee dagen later, komt ze wel terug met haar verhaal. Ik denk dat dat ook alleen maar kan doordat je die open houding naar ouders toe stelt.

HET KIND CENTRAAL STELLEN

Het werkt om over het kind te praten. Zeker als je zegt van: 'Deze morgen heeft ze dat gedaan in bad en heeft die dat gedaan.' Ze zeggen dan 'Ah ja, bij ons heeft die dat ook al gedaan.' Zo gewoon een gesprek over het kind voeren. Dan voelen ze zich al betrokken. Door zelf over het kind te praten, bouw je al een band op tussen opvoeder en ouder. Ze vinden dat wel belangrijk om over het kind zelf te praten. Daarvoor zijn ze hier ook, om alles te weten. Ze willen alles weten over de hele week dat gepasseerd is. Dan moet je eens in de map kijken maar ze appreciëren wel dat je je best doet om dat op te zoeken. Zoals als ze ziek zijn geweest.

VANUIT JEZELF SPREKEN

Ja, dat je vanuit uw eigen spreekt en hun kind ook veel betreft in het gesprek.

Interviewer: Kan je een concreet voorbeeld geven van iets dat je probeert met ouders en dat werkte?

Leefgroepbegeleider: Ja, bijvoorbeeld dat als een kind de grens, de grenzen van de mama overgaat, dat je wel kunt zeggen van: 'Ik merk dat je het er wel moeilijk mee hebt als hij zo doet' en dan vaak is dat al genoeg dat ouders dan beginnen van: 'Ja, want...'

Interviewer: .. dan beginnen ze zelf...

Leefgroepbegeleider: Ja, dan beginnen ze... Als je zo zelf gewoon vertelt wat je ziet. Dat werkt wel veel bij ouders, dat je benoemt wat je ziet.

LITERATUURSTUDIE/
DESKRESEARCH

WEBENQUÊTE
BIJ ALLE CKG'S

DOCUMENTANALYSE

KEUZE INSPIRERENDE
VOORBEELDEN: 4 CKG'S

INTERVIEWS BELEIDS-
VERANTWOORDELIJKEN

INTERVIEWS
BEGELEIDERS

INTERVIEWS
OUDERS

Deze brochure biedt inzicht in de manier waarop ouderparticipatie vorm krijgt in de residentiële werkingen van de Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning (CKG's). Voorbeelden en tips uit deze brochure geven inspiratie en goesting om ouders meer te betrekken bij alle facetten van hulpverlening. De ervaringen van de ouders krijgen een centrale plaats.

De brochure is het resultaat van het Projectmatig Wetenschappelijk Onderzoek (PWO) van de Karel De Grote-Hogeschool " *Ouderparticipatie als uitgangspunt. Samenwerken met ouders in de residentiële werking van de Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning.*"
(september 2013 - augustus 2014)

Het onderzoeksproject is een samenwerking van het Expertisecentrum Pedagogische ondersteuning in Kinderopvang en School en het Expertisecentrum Krachtgericht Sociaal Werk.

Leen Dom is als lector en onderzoeker verbonden aan de opleiding Pedagogie van het Jonge Kind en het expertisecentrum Pedagogische ondersteuning in Kinderopvang en School.

Joke Thirion is als onderzoeker verbonden aan het Expertisecentrum Krachtgericht Sociaal Werk.

Wim De Clerck is als ervaringsdeskundige onderzoeker verbonden aan het Expertisecentrum Krachtgericht Sociaal Werk.

Samen schreven zij deze brochure.